Skisser fra fjeldbygden

Forord til den elektroniske utgave

Denne boga av **Helene Lassen** (1858-1931) er digitaliseret i maj 2008 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i augusti 2015 av Ralph E.

Helene Lassen

Skisser fra fjeldbygden

2det forøgede oplag

Kristiania Det norske Aktieforlag 1899NationaltrykkerietIndhold.

Side

1. Sollien...............&

2. Kirken..............18

3. Præstegaarden............27

4. Mit kongerige.............37

5. Uveirslmmoreske...........47

6. Paa ski i maaneskin..........55

7. Høstslagtningen............61

8. Tull-Ingeborg.............66

9. Gamlemor begraves...........79

10. Fra bygd til bygd...........89

11. Paa skoleeksamen...........96Solliens prestegaard.

S o llien.

Som den lille ståt Schweiz ligger omringet af Europas stormagter stolt, i bevidstheden om at eie de høieste og skjønneste fjelde i Europa til naturligt værn og til at gi det lille land respekt og beundring, saaledes ligger vort lille, som bygd saa ubetydelige Sollien, midt imellem de store, gilde bygder i Gudbrandsdalen og Østerdalen. Og ligesom Schweiz er stolt af sine Alper, er Sollien stolt af sine fjelde, som udfordrende stiger mod sky og tegner herlige konturer mod den blaa luft, konturer, som nok sees dernede i de omliggende bygder.6

SOLLIEN.

Disse fjelde er Solliens fæstningsværk, et fæstningsværk, som længe beskytted mod fremmed indtrængen; ikke mange vaaged sig over for at se, hvad der var bag disse mure af sten, ikke vidste de, at der laa denne sollyse li og drømte, at engang skulde stilheden brydes ogsaa her, og den skogfyldte li skulde ryddes og bli til et hjem for mennesker, den ogsaa.

Hvem var saa disse første mennesker, som vaaged sig herop? og hvad vilde de?

Traditionen blandt nulevende folk her lyder saa: „Det var nok nogen farlige folk, det." Og uagtet der er meget

lidet at faa vide, tyder dog de spredte bemærkninger og ellers, hvad man ved studium af gamle dokumenter og lignende har kunnet komme efter, paa, at de har været „farlige folk" disse første. Af historien ved vi ogsaa, at de saakaldte „fredløse", disse, som paa en eller anden maade var kommet paa kant med samfundet, de flygted ofte ud i skogene eller op i fjeldene og leved her et slags vildmandsliv. At Solhen har været et tilflugtssted for saadanne, er høist rimelig, nær som det ligger de store befærdede bygder i Østerdalen og Gudbrandsdalen og dog skilt fra dem ved øde fjeldvidder og store skoge.

Man har engang vist mig, paa veien til vor sæter, et dybt hul i jorden med omhyggelig murede vægger rundt omkring. Hvad har det været7 SOLLIEN.

brugt til? Tanken ledes uvilkaarlig hen paa en skat, som man lier i dybeste hemmeligbed har villet gjemme. Ingen har noget at fortælle, men saa slipper vi fantasien løs og digter en bden

historie —--

Det er tidbg høst og maaneskinsnat paa fjeldet for flere hundrede aar siden. Jeg tænker?

Solliens kirke.

maanen da som nu eied livets deiligste sølvglans; jeg tænker, den stod der da ogsaa og dryssed alt sit fagre sølv udover jorden, saa alt elet graa og hverdagslige blev blankt som til fest, at disse samme fjelde, vi nu ser om Sollien, stod der forvandlet til sølv, mens det risled og süred af maanestraaler nedad fjeldets sider, udover dets vidder, indimellem mosens fint udhugne grene,8 SOLLIEN.

1

over de runde dvergbjerkers blade, at de titted ind i fuglenes reder og i de smaa hul, hvor mus og lemæn bor, og at de fyldte menneskenes hjerter med festlige tanker — om der var nogen mennesker — Jo, der kommer en ung gut gaaende. Paa ryggen har han en sæk, som knuger ham til jorden og krøger hans unge spænstige krop. Hans kinder er hvidere end maanens skin, hans mund er fortrukket af smerte; for han har syndet og har maattet flygte — og maanen er saa ren og blank, og fjeldvidden saa høitidsstemt og hviskende — — —

Havde det været et drab, saa sladde han nok greiet det og betalt sin bod. Drabsmand, det var ikke videre synd eller skam i de tider; men en tyv, for ham var der sat dødsstraf. Og derfor har han flygtet fra Gudbrandsdalen og op i fjeldene, som fører til Sollien. Han maa til et sted, som ingen kjender; og nu nærmer han sig Sollien, som endnu ligger der i den ubrudte stilhed og sover som Tornerose i den dybe, tætte skog — — —

Og saa graver han dette hul og murer med sten omkring og gjemmer dernede sin stjaalne skat, denne skat, som maanestraalerne lærte ham at foragte hin nat paa fjeldet. Men gjemmes maa den,- for de kunde jo komme disse, som var efter ham, og desuden — han blir vel nødt til9 SOLLIEN.

at ta lidt af den nu og da og liste sig ned til bygderne igjen, skal han friste livet — — —

Slig tænker jeg mig, at han kom denne første til Sollien.

Men ikke en levende sjæl fandt han deroppe, men desto flere dyr. I skogen græssed i idyllisk ro den store, kongelige elg, paa fjeldet for de lette, fuglefri renflokker, luften var fuld af ryper, og de store barfugle hække d fredelig som tamme høns. I de stille, blanke fjeldsjøer gik ørreten og blev stor og fed som laks, mens de poetisk rødspættede smaaørreter dansed henrykt om i de stride elver og ikke kjendte livets fristelser i form af spraglede fluer paa snor. Men det første menneske, som kom, blev ogsaa dyrenes første menneskelige fiende. Og snart kom der flere, snart en drabsmand, snart en tyv. Lidt efter lidt ryger det snart her, snart der i skogen. Rygtet om de rige jagtmarker heroppe siver ud og kommer ned i de store bygder, hvorfra jægerne snart kommer i mængdevis, helst fra Rendalen og Storelvedalen, som fra gammel tid er kjendt for sine dygtige skyttere. Ikke med gevær, men med pil og bue, kom de disse, første jægere.. Endnu kan man træffe til at finde gamle, forrustede jern-pile af ca. 3 dm. længde og med skaar i for buesnoren; ligesaa forrustede jernspyd og mure efter10

SOLLIEN.

gamle rengrave, anlagte i rækker efter hverandre med stenmure til gjærder paa begge sider ; herind jaged man nemlig renflokken. At man har drevet jagt heroppe før 1560, er saaledes rimeligt; thi først da blev geværer indførte her i landet.

Blandt andre ting. som kan lede til gjætning af, hvad der har lokket mennesker op i disse øde trakter, er de mange spor efter jernbrænden, som findes her overalt i de rige malmmyrer. Disse jernbrændere kan ogsaa ha kommet enkeltvis fra de omliggende bygder, hvor man ogsaa drev jernbrænden, men hvor man kan tænke sig, at man helst vilde bli den kvit og fordrive den til mere afsidesliggende steder, hvor der kunde ødsles mere ugenert med skogen. Men der er grund til at tro, at jernbrænderne væsentlig er kommet nordenfra over Kvikne fra bygderne i det indre af Nordmør. Professor Helland fortæller i sin topografiske beskrivelse af søndre Trondhjems amt, at der kan paavises spor af kolonisation nordenfra i alle bygder sydover helt til Aamodt. Og lier i Sollien synes det meget almindelige navn Audun at tyde paa, at ogsaa her har folk fra de kanter slaat sig ned. Navnet Audun bruges nemlig ikke i de tilstødende bygder.

Saa var det de prægtige fjeldhavnegange; og disse er det vel, som væsentlig har drevet gudbrandsdølerne herop og lokket en og anden til at11 SOLLIEN.

slaa sig ned her for alvor og gjøre en begyndelse til den faste bebyggelse i Sollien.

Men først da tømmerhugsten og. trælasthandelen i sidste halvdel af det 17de aarhundrede begynder at tage opsving her i landet, og man lærer at bruge elvene til at fløte tømmeret i, eidet, at man begynder at ane Solliens egentlige herlighed og største værdi: de store, næsten urørte skoge.

Det var østerdølen med sit skarpe og øvede øie for tømmer, som havde det første syn for disse.

Og nu er det, at gudbrandsdølens og østerdølens interesser lier begynder at kollidere. Stor-elvedølerne trænger sig længer og længer opover, saa gudbrandsdølerne klager over, at de kommer ind paa deres „fjeldudraster" og havnegange. Staten gav i de dage ukontrolleret adgang for nybyggere til at nedsætte sig hvorsomhelst i ødemarkerne. Storelvedølerne benytted sig heraf, og i aar 1698 finder vi de fire første østerdalske opsiddere i Sollien som hans majestæts bygsels-mænd under alle lovlige former. Gudbrandsdølerne derimod viste sig uvillige til at betale staten noget for, hvad de fra umindelige tider havde betragtet som sine egne eiendele.

„Stormagterne" blir uenige om grænserne, en uenighed, som gik saa vidt, at den udartede til et formeligt slag.12

SOLLIEN.

I „Norske bygdesagn" fortælles, at der i 1728 stod et slag mellem østerdølerne paa den ene side og gudbrandsdølerne og hedemarkingerne paa den anden om udrasterne paa fjeldet. Skuepladsen for dette var fjeldet mellem Bretnings-dalen og Aasdalen (ret op for Sollien). Slaget endte med, at østerdølerne tabte — dengang; men den endelige seier blev dog deres.

At Solliværingerne er østerdøler, ses ogsaa snart. Af udseende og temperament og i sprog er de østerdøler.

Som alle disse er de lidt overlegne lige over for gudbrandsdølen.

„En døl", siger de. og dermed smiler de sit selvgode smil til gudbrandsdølen. Men dette smil kan jeg ikke være med paa; thi vel er der kanske over østerdølen noget mere bredskaaret og storslagent, men der forekommer mig at være mere af gammel kultur over gudbrandsdølen, og der er en ganske anderledes musik i de gudbrandsdalske dialekter end i de østerdalske, som aldeles ingen musik eier, men som bare glider ud i de rareste, bredeste, mest ubestemmelige vokaler, saa naar østerdølerne skal udtale et ord, hvor vi kan nøie os med én vokal, saa disker de op med baade a, aa, æ, ø og u!

Vel'var det skogen og tømmerhugsten, som var det egentlige, som drog disse østerdøler hid13 SOLLIEN.

op. Men et stykke ryddet jord omkring sin gaard maatte de dog lia, og saa begynder en kamp med sten og med trærødder, som vi neppe kan gjøre os nogen forestilling om. Het eiendommelige ved Sollien er nemlig, at bebyggelsen ikke er foregaaet nede i dalbunden som i andre bygder, men liøit oppe i lien opimod snaufjeldet, og

her tindes neppe en gaard, ialfald ikke i „Øverdalen", som er det oprindelige Sollien, hvor ikke jorderne er bratte som en væg.

Straks søndenfor præstegaard en ligger en liden plads, hvis jordeiendom eieren hvert aar forsøger at udvide med en liden strimmel ny opdyrket jord. Og naar jeg ser ham i dette arbeide i denne tunge, seige kamp med stene og urgamle trærødder, som ligger indfiltrede i hverandre, ser denne haug af stene paa den ene side af den lille fiek, han arbeider paa, og den store dynge med rødder paa den anden, ja, da kan jeg nok faa en forestilling om, hvad det vil sige at have ryddet Solliens skoge og omdannet dem til disse duftende enge, som i lyse striber afbryder den mørke skog.

Staar man over i baglien og ser over til den li, som er bebygget, saa træder disse striber saa eiendommelig og tydelig frem. Smaragdgrønne og bølgende ligger de der midtsommers, over-saaet med de yndigste blommer. At fjeldfloraen14

SOLLIEN.

er noget for sig, ved enhver botaniker; men den, som i aarevis har levet og drømt den korte sommer sammen med disse blomster, føler, at de er noget aparte, at deres farver har dette, som bare fjeldet kan gi, og at deres duft har en aroma, som er finere og skjærere end andre blomsters, fordi de vokser saa nær fjeldets uberørte og rene trakter.

Men al denne herlighed gaar fjeldbonden forbi; blomster er bare græs; han ænser ikke hverken deres farve eller duft eller navn. Men naar karven er moden og marikaaben tar til at falme, da hvæsser han betænksomt sin ljaa og meier ligeglad hele herligheden ned. Og de unge jenter med de hvide skaut rager freidig det duftende græs i haug, mens duften af nyslaaet bø ligger som en deilig, vemodig sang i luften. Saa lægger de alle vaarens blommer paa baare, en høslæde uden hjul. som de smaa flinke fjeldheste i næsten lodret stilling trækker opover de bratte bakker; var der hjul under, vilde det hele trille tilelvs! I luften hviner svalerne af fryd og lader som ingenting, de ogsaa; bare dugdraaberne graater, fordi de ikke længer har marikaaben at gjemme sig i til natten. Og saa stedes vaarens lyse blommer til hvile i de smaa laaver hist og her i jordet. Men derinde dufter det deiligere end af nektar og ambrosia, og de lykkelige kjør15 SOLLIEN.

æder i lange vintermaaneder duftende violer, himmelblaa forglemmigeier, vidunderlige lillekon-valler, guldgule soleier og hvide, hvide balderbraa — hvad under, at deres melk blir aromatisk, og at de holder ud et liv paa baasen i otte maaneder!

Men uagtet Sollien ved sin beliggenhed nærmest hører til Østerdalen, idet det er en sidedal af denne, og uagtet den første bebyggelse her foregik fra Østerdalen, saa vedblev Sollien helt til 1861 at være et anneks under Ringebo i Gudbrandsdalen. Men da gaar Sollien efter forskjellige forhandlinger mellem „stormagterne" over til at bh eget præstegjæld. Et forslag gik ud paa, at Solhen skulde indgaa som anneks under Storelve-dalen; et andet, at Foldalen skulde gjøres til eget sognekald med Sollien som anneks; det tredie var, at Solhen skulde vedblive at være under Ringebo. Midt under alt dette fører saa Sollien sine „frihedskampe", som det seierrig fører tilende, idet bygdens mægtigste mand, eier af bygdens største gaard, „SoUigaarden", hvorfra bygden har faat sit navn, tilbyder at ville indkjøbe for egen regning en præstegaard for Sollien, om det kunde bli eget præstegjæld.

Dette tilbud leded virkelig til, at Sollien blev eget sognekald og kort efter eget herred.

Førend jernbanen gjennem Østerdalen kom16

SOLLIEN.

istand, gik al færdsel til Sollien over det tre mile lange fjeld fra Gudbrandsdalen; just ingen snar eller letvindt vei! Senere har færdselen foregaaet fra Atna. jernbanestation og gjennem den øde og sparsomt beboede Atnedal, hvor i de senere aar en prægtig vei fører op til Solhen. Og som et eventyr er det for alle Solliens beboere, at den vidunderlige telefontraad nu ogsaa er naaet hidop.

Efter at saaledes Sollien i ca. halvandet hundrede aar har kjæmpet sine kampe for at bli en liden selvstændig ståt,

har det nu siden midten af dette aarhundrede ligget der ligesaa uafhængigt og frit som Schweiz mellem Europas store stater. Men indbyggertallet holder sig stadig omkring 400, saa det hele kommunale stel blir noget dukkeagtigt, og det er nok ikke frit for, at man i de omliggende mægtige bygder smiler lidt nedladende og medlidende til denne lilleputagtige ståt oppe mellem fjeldene med én kirke, én lærer, én lærerinde, nid fattiglem og nul lægdslem, og hvis aarsstatistik imellem kan lyde saa: 3 barnefødsler, 1 død og nul brudevielser!

Men saa smiler vi ned til de store bygder igjen, lidt selvbevidst, slig som det altid var fjeldbondens vis. Thi vel ligger ørnens rede lidt bagvendt til for almindeligt folk, og det er ikke alle, som forstaar at indrette sig i en klipperevne; men saa ligger det ogsaa høiere og luftigere til17 SOLLIEN.

end alle andre reder i verden, og ørnefar og ørne-mor vil ikke bytte det med de smaa lune reder nede i dalen. Og ikke ørneungerne beller. De trives og vokser og kredser om i det frie lille rige, som de skal ta i arv efter far og mor. og hvor der hverken er fattiglem eller lægdslem. Og saa smiler vi engang til ned mod de store bygder, hvor der foruden de mange brudevielser og begravelser, som hører til den kommunale storhed, ogsaa er den kommunale fattigdom og elendighed ilt bestyre, og vi — misunder dem ikke.

Helene Lassen: Skisser fra fjeldbygden.

Q. Kirken.

„See Der Et Tempel smuckt,. opbygget til Ouds ære blandt Fieldene, hvor faae og fattig Folck sig nære".

(Af et vers i en gammel kirke.)-

Oppe mellem fjeldene, de stille, liøitids-stemte, hvor hele naturen er en eneste stor kirke, hvor Gud fader selv er præst og holder sin mægtige præken fra hvide tinder, hvor søileraderne er blaagrøn is, hvor alterbordet er dækket med viddens drivhvide sne, hvor rosenrøde flekker af solguld er kirkens pryd og sir, hvor hvide rype-flokker flyver om i ætherlet luft som engler med skinnende vinger, hvor stormen spiller kirkens mægtigste koral med brusende toner, hvor selve forklarelsens bjerg synes at glitre sølvblankt i det fjerne, og hvor en ønsker sig „morgenrødens vinger" til den høie flugt for at naa did op — der er det, som om de smaa kirker, bygget af menneskehænder, ikke rigtig vil høve. Havde det endda været en dom af marmor og guid; men selv den vilde blegnet, endsige det vesleKIRKEN.

19

svarte, tjærebredde huset, som de fattige mennesker deroppe maa nøies med til kirke.

Liden og fortrykt staar den der den kirken, jeg mener, indeklemt mellem fjeldene, ligesom sluppet ned i den bratte li, fordi der ikke var nogen slette at sætte den paa, og lader hver søndag morgen sine smaa bløde klokketoner beskedent klinge udover de faa og spredte gaarde.

Vemodig melodisk lyder klokkernes klang:

Jeg ved nok, jeg er liden og ussel til at være en bolig for den levende Gud.

Jeg skjønner nok, du finder ham lettere oppe paa vidden eller ude i skogen, blandt granernes ranke spir —- men kom alligevel! Gud har lovet at bo ogsaa i låve boliger; og vi har gjort, hvad vi kunde, for at du ikke helt skulde savne din egen kirke derude. Yi har hvælvet taget, saa smukt vi forstod det, forsøgt at male himmelens drivende skyer derpaa og ladet smaa englehoder titte ned indimellem. Alterkorset malte vi hvidt som viddens sne, og bunden, det hviler imod, blaa som vaarens himmel. Og forat du ikke skulde sidde og længte efter solens rosenrøde flekker, strødde vi blegrøde blommer udover alle væggene. Istedetfor Guds skrift i fjeld og skog har vi trykt hans ord, valgt de vakreste, vi vidste, malt dem med snirklede bogstaver ved indgangsdøren, under prækestolen, over20

KIRKEN'.

alteret, ladet dem løbe i lange linjer langs taget eller sat dem ind i kantede skjold eller kunstig flettede kranser — alt, forat du skulde læse og se hans forbarmende kjærlighed. Digtet smaa vers har vi, malt hans hellige apostler,

ødslet med farver, forgyldning og udskaarne blomster omkring alteret, hængt en snor af brogede perler i vakre slyngninger over — foragt ikke, hvad vi gjorde; vi gjorde det for dig!

Draget af kirkeklokkernes beskedne lille sang gaar en og anden derind. Stille og vemodig sætter de sig ned og ser sig om i den mennesketomme kirke.

Men overflødigt og rigt strømmer sollyset ind gjennem alle de smaa ruder, spiller paa alterets sølvstager, blinker i den gamle messinglysekrone, danner blaahvide og gulhvide folder i det kniplingskantede alterklæde, streifer præstens hvide messeskjorte, varmer op de smaa tørre fluer, som sover sin vinterdvale i vinduskarmer og sprækker, faar dem til at summe sommerligt igjen — forsøger saa at bore sig ind i haarde menneskehj erter.

Velsignede sol, hvad har du ikke udrettet i dit lange liv! Ufortrødent har du pudset og blanket selv vor tarveligste stas, utrættelig har du varmet og vækket smaa tørre fluer og store haarde mennesker, saa ogsaa disse begyndte saaKIRKEN.

sagtelig at summe smaa sommerlige sange! Se, livor de tør op de faa, som sidder der; og trøstende strømmer gjennem deres sjæl de deilige linjer af Grundtvig: „Var vi paa jord ei mer end to, bygge han vilde dog og bo hos os med hele sin naade".

Fredelig glider andagtstimen hen. Saa lyder de sidste lange salmetoner; præsten knæler stille paa bedeskammelen, klokkeren beder slutnings-bønnen, og den gamle, hvidhaarede kirketjener, han, som ligner døden, men som alhgevel døden dryger saa længe med at hente, griber tauget og ringer de tre gange tre afsluttende slag.

Nu kan de gaa, om de vil, allesammen; men er der en fremmed iblandt dem, som første gang er der, saa vil han ikke. Han har faat interesse for den lille kirke, hvis indre gav saa meget mere, end dens ydre loved. Udenpaa var den svart som natten; indi saa rig paa sollys og farver.

Stolt viser den gamle ringer frem kirkens billeder og vers, og beredvillig fortæller præsten noget af de gamle gulnede kirkedokumenters indhold.

Over indgangsdøren staar et vers, som lyder saa:

Enhver som gaar og træder ind i denne Hærrens Bolig, og vil sit Hierte, Hue og sind Til Himlen vende trolig;22

Forundres billig maa og see Guds Huus i magt og velde, blandt fattige Indbyggere i Ørck og vilde Ficlde. Men undres ei naar Hiertet er til Kierlighed udgydet, ved Mangens Gavmildhed det skier at kiereken bliver

prydet.

Lukk hiertet op og viis for Gud, at du vil ogsaa fremme Guds ære og hans fattig Brud du icke vil forglemme: Lukk haanden op og læg saa ned, en skiærv udi Guds

kiste,

ved saadan din Guds kierlighed slet intet du forliste. Thi see Gud lukker Himlen op for dig med evig glæde. Naar du engang med siæl og kroop i Himlens sal skal

træde.

Ved siden af døren staar kirkeblokken eller

„Skatten"; og for at opmuntre til at give i denne

er digtet nok et vers, som ender saaledes:

Hvo som i denne Block vil noget dertil give, at dette Herrens Huus vedligeholdt kand blive, Hand setter ud hos Gud en Liden Capital, Som Hand med Rente riig, giengielde vil. og skal.

Den megen tale om gaver og den rige løn, disse vil give, faar den besøgende til at spørge, om kirken virkelig skriver sig fra den katholske tid. Nei, saa gammel er den ikke. Den blev indviet 1738. Men den maade, hvorpaa den kom istand, er alligevel katholsk. Den er nemlig en af de saakaldte „Lovekirker", som blev bygget for midler, der blev lovet kirken i sygdoms- eller andre nødstilfælder, en skik, som skal ha holdt sig, især paa afsidesliggende steder, længe efter reformationens noget pludselige indførelse i vort land.KIRKEN.

Men det væsentlige stød til. at kirke virkelig blev bygget heroppe i „Ørck og vilde Fielde", har sandsynligvis Fredrik den 4des strenge liel-ligdagsforordning af 1730 git, denne forordning, som under straf af bøder eller gabestok paabyder enhver at gaa i kirke hver helligdag; thi samme aar indsender bygdens mænd sit andragende om at faa bygge sin Lovekirke.

„Yore Forfædre", siger de i dette, „nedsatte sig her, 41/2 Mil tilfjelds for Bøiden, saa vore Børn ikke kunde komme til Kirke, før de blev aldrige, paa Grund af den store Umulighed der er at fremkomme paa Aarets ubeleilige Tider meel fødde og dødde til Kirken, og engang er tre Mennisker paa Veien til Guds Hus bortkomne og bortdødde".

Oppe i koret hænger saa billedet af den

mand, som virked mest for, at kirken skulde

bygges, og som selv gav mest dertil. Han er

malt med langt haar, som den tids bønder brugte,

med blaa frakke og blanke knapper. Under lians

billede maa vi ogsaa læse verset:

See her dencl Mand, som gierne saae, at kiercke skulde blive. Hand kostede og meest derpaae. Hand verket vilde drive. Hand første Kierckeverger var, som Kierckeregnskab holdte, for kierckens Tarv han omsorg bar, Guds kierlighed det voldte.24

Thi, skal lians æreminde staae, at andre og kand lære, Guds Kierckes gavn at fremme saae og Gaver Gud frembære.

Men det interessanteste maleri er det ovei koret, vendt mod alteret. Det er malet i en lang bue. Vilde fjelde danner baggrunden, og i forgrunden ser .vi de geistlige herrer, som kom for at indvie kirken. Nogen anden vei end de tre—fire mil over fjeldet var der ikke; men ilden bisp, prost og præst kan kirken ikke bh ret viet, saa de høie herrer maa til. Foran gaar en veiviser med krigerske skridt og vældig stav og ser ud til at være sig sin betroede stilling vel bevidst. Lige i hælene paa ham rider bispen, saa prosten og saa præsten. Alle har de værdige geistlige miner og allongeparykker, og alle rider de paa brune hester med krumt løftede forben. Men baade hestenes størrelse og rytternes tykkelse aftar efter deres geistlige rang. Bispen er vældig i omfang, og præsten beskedent mager, mens prosten har udvist den taktfuldhed at holde middelstykkelse. Bagenfor det ridende følge staar en mand og kvinde af folket. Han ser paa med mandlig ro, mens hun har et bekymret udtryk og ser ud til at ha lyst til at løfte sit rødblommede forklæde for at tørre sine øine: Bisp, prost og. præst over vilde, stygge fjeldet!KIRKEN.

Omkring rækværket ovenpaa er de 12 apostler og evangelisterne malet i freidige røde og blaa farver. Den fremmede, som ser sig om, vil smile og sige, at de har mindst 6 tær paa hver fod; men sligt faar ikke være saa nøie. Det har kanske været et udtryk for malerens ærbødighed og høie tanker om disse hellige mænd.

Men nu blir den gamle ringer træt og vil gjerne faa lukke kirkedøren.

En gammel trofast tjener er denne ringer, som passer godt i dette gamle hus. Touget, som han trækker i for at faa

kirkeklokkerne til ut klinge, hænger ned midt i kirken; og der har bygdens folk set ham staa og ringe, saa længe de kan huske tilbage.

Slig omtrent har han bestandig set ud; bare klæderne hænger lidt og lidt slakkere paa ham for hvert aar; huden rynkes lidt og lidt tættere, knokerne hvidner mer og mer. Hele manden visner lidt efter lidt som en gammel gren paa træet udenfor kirkegaardsmuren. Men endnu nogen aar vil han nok holde ud at trække i rebet. Værre er det, naar han paa helligaftenerne skal op i taarnet og klemte, for da maa han sidde paa kanten af den lille taarnglugge, mens „spælvesten" dingler hid og did udenfor. Han begynder at bli svimmel nu oppe i høiden,26

og — saa er det ikke frit for. han begynder at bli mørkeræd, naar han om julekvælden skal gaa alene op i taarnet. Derfor gjør han det om morgenen nu i de sidste aarene.

„Bedst at gjøre fra sig i ti'en, mens det er ljøst", siger gamle Anden, og ingen nænner at gjøre nogen indsigelse mod, at han ringer julehelgen ind midt- paa blanke, lyse formiddagen.

Hvad mon han tænker paa, naar han staar slig og ringer aar eften aar? Ingen ser, hvad fjeldfolk tænker paa, for deres ansigt er ubevægeligt og uforanderligt som fjeldets sten; men vi faar gjætte. Mindes han kanske sin barndoms eventyr om de mange bergtagne, som de ringte efter med kirkens klokker? Og mon ikke alle disse stunder under kirkeklokke-toner har lært ham, at blandt alle de toner, som klinger gjennem livet, er ingen saa trygge og ingen saa rene som kirkeklokkens bløde klang.Præstegaard en,

„At knytte sig til sligt et sted, hvor viddens veir og vinlrens vind skjær iskoldt gjennem sjæl og

skind — l" (Ibsen: „Brand".)

Uu kjære, lysegrønne lille præstegaard, om sommeren omkranset af svaler, om vinteren af sne! Bestandig er der noget i flugt omkring dig. Men ingen trær staar og hvisker og tisker om dig som om andre præstegaarde; derfor var det blit saa stilt, om ikke svalerne og sneen havde besørget slig munter dans i luften. Naar jeg staar oppe i bakken og ser paa dig, saa blir jeg bestandig rørt over dig, for du er egentlig for liden og lys til at ligge saa alene op mod fjeldet, og du kjæmper saa tappert mod ensomheden. Du gir dig ikke til at klage over, at du ingen trær har til selskab, men trøster dig med, at du har flere svaler og mere sne omkring dig end alle andre præstegaarde i landet. Og saa længe har du set paa de kameraterne, du har,28

til du er blit munter som en svale og nøisom som en snehaug, endda du ser ud til at være kommet fra lysere egne, som om du var tænkt til villa med veranda ud mod stille skvulpende sø. Her virker din hvide veranda, begravet i snefonner de tre fjerdedele af aaret, næsten parodisk. Selv den korte tid, da de yndige svaler i tætte husråder bor om dit tag, er det ikke mange dage, det ikke er surt at sidde der.

Men ikke skal jeg rive din veranda ned, og ikke vil jeg forandre et fnug af dit udseende. Slig som du er, elsker jeg dig, baade for de lysere minder, du vækker, minder om villaer med grøntomslyngede verandaer ud mod stille skvulpende sø, og mest, fordi du greier dig saa tappert paa fjeldet.

Hvem havde nu den lykkelige idé at male dig lysegrøn som vaarens første løv og spirer?

Kanske var det en ung præstefrue, en af disse stille, blege, som det er saa mange af lier i sten- og snelandet vort. en af disse, som blir stille og blege, fordi de rykkes op af sin egen jordbund og plantes om i sten eller sne. .leg snakker ikke om de trivelige præstefruer i rige bygder sydpaa; de kan være baade tykke, runde og muntre; men jeg mener en af alle de Sibirie-forviste i Nordland eller i fjeldbygderne. En shg liden bleg, fortrykt præstefrue har kanskePRÆSTEGAARD J3N.

engang staat ude i sneen lier og set sig kold paa hvide bakker og hvide fjeld.

Det har kanske været en dag sent i mai eller endog langt ud i juni; hun har følt en fortærende længsel efter græs og grønne trær. og saa har taalmodigheden brustet: Hun vil gjøre oprør, hun vil finde paa noget rigtig rebelsk! Saa har hendes øine streifet præstegaarden, som formodentlig ogsaa var nonneagtig hvid, og saa har hun ikke aarket alt dette forsagende hvide længer, men har stampet i foden til sin mand og sagt: Kom, lad os da i det mindste male præstegaarden grøn!

Hun var vist lidt uskikkelig, da hun sa det. men manden er vel alligevel blit rørt over hendes længsel efter grønt, siden han har føiet hende. Sikkert er det ialfald, at præstegaarden er grøn. Og ve den præst, som nogen gang vover at kalke den over igjen med hvidt! Han vil faa med en vred hærskare af præstefruer at bestille, baade med dem, som har været her, og med dem, som senere kommer. For det er ikke saa greit at plantes om i bare sne; det iser saa koldt i begyndelsen; og hvidt, det er nu bare hvidt og eier ikke livets spillende farver.

Men — saa trøster de sig tilslut de ogsaa, med svalerne.

For svalerne lier — ja de burde egentlig30

ha en hel fortælling alene, eller ikke en fortælling, naturligvis, men et digt, eller ikke et digt, naturligvis, men en serenade maatte det være, naar de efter sit muntre dagværk — dette dagværk, som bestaar i at svæve i fjeldblaa luft og gabe lidt, saa flyr maden lyslevende ind i munden paa dem — har fløiet til ro i sine reder under præstegaardens tag, naar de en liden stund, den let sommernatslørede, folder de spilte vinger sammen, lukker det syngende, jublende neb og hviler det lille lykkelige hode mod sin mages hvide bryst. Da vilde jeg synge for dem min serenade, mere forelsket end den, sydens unge mænd synger under den elskedes balkon, synge dem min tak, fordi de kommer med favnen fuld af varme eventyr fra syden, fordi de kommer med sindet fuldt af ferieglæde og forelskelse, fordi de prater og traller saa muntert, at vi glemmer, at her hverken er syrener eller roser eller lærker eller alt det andet, som hører sommeren til.

Svalerne de er sommeren her.

Naar de pludselig en dag efter den lange, lange vinter, som drysset ned fra himmelen, sidder paa taget allesammen og skravler og ler — Herregud er det saa muligt andet end at bli munter og glad som en svale og synge og tralle som den?

Men vil vi høre det allerintimeste svaleprat,

saa lurer vi os op paa loftet, lægger hodet ned langs gulvet, hvor hare en tynd væg skiller mellem rederne. Shgt et husligt skravl! Somoftest er det bare moro; men — saa helt idyllisk pletfrit er nok ikke deres huslige liv heller! Der vanker skarpe ord imellem; men — skvit, skvat! saa er det over, og de elskende tar sig en tur paa spilte vinger, glemmer og drukner alt i fjeld-blaa luft.

Naar saa høsten kommer, og de gamle svaler er blit mere adstadige i tankegangen, er det den unge slægt, som interesserer os mest.

Uforlignelig søde er de, naar de gjør sine første klodsede flyveforsøg. Og øve sig maa de til reisen.

Jeg saa dem engang samle sig paa skolehustaget alle svalerne fra præstegaarden og fra de nærmeste gaarde. En sværm af bittesmaa, trillende runde svaleunger var det, som alle havde arvet mamas og papas bedaarende hvide maver. Det var nok den sidste store generalprøve, for nu var de blit saa flinke, at det var en lyst. Længere og længere blev de smaa barnslige slag i luften, kortere og kortere hvilte de sin lille runde krop paa skolehustagets blanke skifersten, mindre og mindre hørte de efter forældrenes raab og retledning, kjækkere og kjækkere kløved de høstens kjølig-klare luft, freidigere og frei-32

digere tænkte de paa reisen, den store over havet, den, som mor havde fortalt dem om i de studslige

regnveirsdage inde i redet, før de havde lært at bruge sine vinger.

Reisen, ja.

En dag, kort efter den store generalprøve, kommer vi ud og finder det saa underlig stilt i luften.

Aa, de reiste tidlig, tidlig idag, mens vi endnu sov, uden farvel, uden et ord til tak for sig! De kunde da gjerne banket paa ruden til os, eller sunget en liden stump saa høit, at vi havde vaagnet! For vi havde da været saa snille mod dem og ikke en eneste gang skjændt. fordi de i sommerens løb rent havde ødelagt præste-gaardens renommé for klare vindusruder!

Men naar jeg tænker paa al den glæde, de har givet os, saa har de nok rigelig betalt sin husleie; det er vi, som blir tak skyldige, og gjerne skal jeg indfri den gjæld: Deilige svale, tak for den korte, men vidunderlige sommerglæde, du skjænker os. Kom igjen og bo om vor lille lysegrønne præstegaard hvert aar, forlad den aldrig, for da blev det ingen sommer her, naar ikke du kom til vederlag for syrenerne og roserne og altsammen, som ikke kan leve i fjeldets korte sommer. Men din sang er mere end syrenernes lillafarvede duft, og dit hvide bryst erPBÆSTEGAARDEN.

deiligere end rosernes dunkle røde, derfor vil vi ikke graate for blomsterne, saalænge du kommer. Men blir du borte, lille svale, da graater vi for dig og for blomsterne og for altsammen!

Men naar svalerne er reist, saa kommer sneen, endnu før den eneste lille bjerk, som staar udenfor præstegaarden, har mistet sine blade. En slank, fin liden bjerk er det, som engang blev plantet midt i en udstukket plæn, som var tænkt til have. En to-tre aar stræver alle præstefruerne med denne haven; men saa opgir de den. Dels var sommeren for kort, og dels leved de i sin ensomhed i et altfor gemytligt samliv med husdyrene. Snart var det hesten, som rul-led sig freidig midt i salatsengen, snart var det sauene, som la sig til at ørte midt op i det altsammen. Eller det var hunden, som vilde grave sine bedste ben ned der, hvor netop de smaa blege nemofilaer stræved med at slaa sine lyseblaa øine op, eller en kjælen kalv, som sprang om, hvor den vilde, kneb en fristende brandgul ringblomst, som havde været saa dristig at gjøre sig færdig, før sneen kom, eller hønsene, som ihærdig sparked og plukked paa ligt og uligt og tog sit jordbad i de netop tilsaaede og tilklappede senge. Og naar saa, for at sætte kronen paa al denne elendighed, erterne stod og blomstred tragisk midt i sneen, og gulerødderne mistænkelig minded

om fyrstikker i omfang og tørhed, saa indsaa der at det var bedst at lægge denne havedrøm om gulerødder og erter bort sammen med drømmene om syrener og roser.

Men bjerken staar der altsaa alene, midt paa den grønne plæn, og trodser baade sneen og stormen og kulden. Og elsket blir den med næsten ærbødig kjærlighed af alle i præstegaarden; at røve en kvist fra den betragtes som helligbrøde, for der er ikke flere end denne ene! .

Bjerken er det haardføreste træ, som vokser længst tilfjelds, staar det saa tørt i naturhistorien. Men vent lidt, saa skal jeg fortælle det paa en anden maade, for ikke skal nogen faa mig til at tro, at den fine, bløde bjerk af naturen skulde være af et grovere slag end den haarde, stikkende gran eller furu. Naturligvis var det disse robuste, mandhaftige naaletrær, som skulde klatret høiest tilfjelds, og ikke den fine ungmø, bjerken.

Men naaletrærne vilde ikke; og skogen laa der dyster og tung, uden kvindeligt liv og ynde, og lierne sluttet saa braat; intet lyst løvbaand mellem dem og fjeldet, for bjerken bodde i varme, rige lande først. Sikkert var den det fineste,, tendreste, mest forkjælede af alle trær engang, født grevinder allesammen. Men saa kom fuglene fra nord paa sine vinterbesøg og fortaltePRÆSTEGA ARDEN.

dem om nordens lande, om sne og is og haarde bartrær, hvis naale ståk og saared. Og ordene har faldt i en blød, opofrende liden jomfrubjerks sjæl: «Teg vil reise did op som barmhjertig søster, jeg vil mildne dem savnet af sydens varme, jeg vil vifte om dem med mine bløde blade, jeg vil lade mine lange rakler svaie i vinden, at mit frø kan spredes vidt udover og live op i deres dunkelt grønne skoge!

Og tanken har fænget. Det blev et helt pilegrimstog af blide, barmhjertige søstre, som drog mod norden. Og der har de kjæmpet sig frem, øvet sig i selvfornægtelsens store dyd, aldrig turdet lytte til sangene fra syden, men ihærdig krabbet opover fjeldets haarde sider, indtil de har lært at bli de haardføreste, mest udholdende af alle trær.

Men til løn for sit opofrende arbeide slåp de at faa arbeidsdragt og grove arbeidshænder. Skaberen lod dem beholde sit skjære grønne og sin skinnende stamme og lod alle digtere gi dem prisen blandt skogens trær.

Og vor bjerk stammer i lige linje ned fra sin ædle stammor. Den er præstegaardens barmhjertige søster og flinke lille prædikant om ydmyghed, om selvfornægtelse og om mod. Den er det, som har lært os, at det gaar an at plantes om i sne. Det har ikke netop svalerne; for de flygter,

de, naar sneen kommer; men bjerken og vi faar ta mod dem sammen.

Saa fald da, livide sne! vi skal ikke skjænde paa dig. Det er jo du, som pynter saa pent til jul og glitrer krystalklart omkap med himmelens stjerner. Det er du, som lager vore herlige skibakker med de muntre liop, og du, som blir til vaarens brusende hækker — hvad tyngsel der maatte følge med dig, har du sonet med alt dette.

Fald, hvide sne! Pisk mod vore ruder, fyg over vore tager, driv sammen til skavler og taarn! Stæng bare alle vore veie, vi lager os nye paa ski og tar os et bad i dine hvide, friske bølger!

Du fylder nok tiden, til svalerne kommer, og derfor, tak for samværet, du og! —

Ja, slig er det, der du ligger, lille lysegrønne præstegaard.

Gud signe dig, og tak for hjemmet, du gav os paa fjeldet!Klit kiongferigfe.

„Men spind du trøstig hamp og uld;

Et syn paa høifjelds-kvældens guld

Er vel sin vinter værd".

(Ibsen: „Høifjeldsliv".)

Oppe paa fjeldvidden, en knap times spad-sertur fra præstegaarden, staar en varde. Kors-mess har de kaldt den. Hvorfor, ved jeg ikke; heller ikke, hvorfor denne varde har faat navn, og de andre ikke. Jeg ved bare, at dette navn klinger vidunderligt for mig. Naar jeg nævner det, strømmer en festlig glæde gjennem min sjæl, og jeg ser for mig mit herlige kongerige deroppe, dette rige, som ingen bestemt mand eller kvinde eier anderledes, end vi alle eier luften og havet. Derfor har jeg annekteret det. Det er mit. .Teg eier det med kjærlighedens ret.

Hvor langt dette rige rækker, kan jeg ikke sige dig saa nøie, for det gaar i ett med himmelens skyer. Hvad det eier for tillokkelse, vil ogsaa bli vanskeligt at forklare dig, hvis du selv ikke kjender noget til fjeldets rene og friske

glæder. Men gjør du det, saa vil du forstaa mig, naar jeg siger, at deroppe er livet sligt, som det skulde været, sligt, som det var tiltænkt os, da Gud i tidernes morgen skabte mennesket i sit billede: enkelt og rent i skyldfrie glæder.

Du vil forstaa, at hvidheden deroppe er hvidere end noget andet hvidt, jordlivet eier, at det blaa deroppe tydehgere maler glædens farve end noget andet blaat paa jorden, at fryden og friskheden ved at glide paa ski

gjennem dette kongerige er større og bedre end de glæder, som bydes dig i andre kongeriger, og, at den saft, som de millioner af multer læsker dig med deroppe i varme sommere, naar frosten har skaanet de tine bær, er mere kvægende end jordens lifligste druesaft.

Alt dette vilde du let forstaa, 0111 du i mange aar havde havt dit hjem saa nær dette rige, at du kunde valfarte derop til alle aarstider og se det, snart, naar fjeldene tar sit rosa morgenbad i vaarblanke dage, snart, naar middagssolens varme luft danser dirrende glad over blaa fjeldlinjer i lyse sommerdage, snart, naar aftenrødens andagtsfyldte farver favner mit deilige rige en kort liden stund, en dvælende afskedens stund, før mørket kommer i korte vinterdage. Og om du ikke vaaged dig derop en vinternat, saa vilde du dog føie, hvordan der var, naar de tændtes

alle nattens elektriske lys, maanens, stjernernes, nordlysets.

Herligt er det oppe ved Korsmess i stille. Men se det maa du ogsaa i storm, naar vinden begynder at hvisle og suse i sneen, først spagt og stille, som naar den suser i græsset hjemme en sommerdag; men saa vildere og vildere, indtil hver snediamant har byttet plads og har danset omkring paa vidden den hvide.

Og det er mange maader at valfarte til Korsmess paa.

Helst gaar jeg derop paa ski i følge med nogen muntre barn, fordi disse uden reflektioner forstaar mit kongeriges glæder, og fordi deres sjæl endnu bor i det rige, som fjeldet er et billede paa.

Som ingenting klarer min kjække gut og hans kamerater bakken derop. Bagefter forsøger let og fin min lille pige at følge dem. Hendes gule flette danser paa ryggen og lyser i solens skin. De tænker paa ingen, ingen ting; lar bare blodet strømme raskt gjennem aarerne og hjertet banke af glæde.

Selv kommer jeg langsommere og reflekterende efter. Jeg nyder farverne i deres dragt mod sneen, jeg nyder dem selv som lyse livets pletter i sneviddens øde, indtil al reflektion og bevidst glæde stryger sin vei lidt efter lidt med

fjeldets vind. Jeg blir som et barn, jeg ogsaa; tænker paa ingen, ingen ting, lar bare blodet strømme raskt gjennem aarerne og hjertet banke af glæde.

Hvorfor ?

Fordi livet i og for sig er glæde, trods alt, alt — nei, der er intet „trods alt" heroppe. Sorgerne blæser vi ud af lungerne og fylder dem igjen med bare glæde. Det er ikke sandt, at livet er ondt og stygt og bare hverdagslighed. Ikke sandt, at der er en verden dernede, hvor sorg og sygdom og fattigdom bor. Her er jo verden, dette store, friske rige, hvor sundlied og glæde bor; her lider ingen, her drukner sorgen!

Saa stanser vi ved Korsmess, og jeg holder min stille messe.

Mon den, som gav denne varde navn, følte, at her var stedet til at holde messe? Ved ikke. Men det rette navn fandt han.

Kommer du derop nogengang, saa hvil dig mod Korsmess og se dig omkring i min kongehaL

Berømte fjelde, hvis navne hvert skolebarn lærer, er væggene i den; bløde aaklæder af sne, vævet af solguld og morgenrøde paa drivhvid bund, dækker dem. Stilen paa tinder og taarn er ædlere end den paa selve Akropolis; men ingen støtte af Pallas Athene staar paa tinden af min borg og lyser fem mil udover havet. Bille-

det af en større lyser deroppe, ikke fem mil, men saa langt, som jorderig naar. Vil du vide hans navn, saa læres det ogsaa af hvert skolebarn, og vil du lære at elske hin mester, som bygged min kongehal, saa hvil dig mod Korsmess og se dig om i mit rige. Andagt og glæde er det, du føler. Og ikke kan du tro, naar da staar der, at vi nede i livet saa let glemmer denne bygmesters navn, ikke heller, at livet er sorg og kvide, ikke, at vi er fattige paa

glæder og fattige paa gods. Vi kan jo alle, om vi vil, annektere et sligt lidet rige, hvor jordens smuds og livets sorger ikke naar.

Det er, som livets smerte en stund faar sove deroppe ved Korsmess, mens du hviler dig mod skistaven og mod den og drikker fjeldets luft i lange, lange drag.

Glad reiser du dig fra din stille messe og takker for glæden og for freden, den gav dig.

Men nu blir mine smaa kamerater utaalmodige. De holder ikke saa meget af stille messer, men vil helst straks begynde paa festens glans-numer, farten ned, helt fra Korsmess og ned til præstegaardens dør. I ett skal det gaa, og i lynende fart, mener gutterne.

Jo da, jo da! Vi holder gode miner, vi damer ogsaa; men i hemmelighed blunker vi til hverandre, for vi mindes nok et par steder, som42

det sjelden har lykkedes os at passere uden en mindre dukkert i sne.

Vi ordner os i række, en række, som jeg altid afslutter, idet jeg forbeholder mig fred og ret til at trille og rulle, saa meget jeg vil, uhindret af, at nogen farer tvers igjennem mig med et par ski.

Saa, nu bégynder det.

Herligt, herligt at glide slig mellem hvide fjelde! Kan nogen dans nede i jordens kongehaller lignes med denne? Endnu er farten ikke stærkere, end at vi faar tid til at se os lidt om og nikke til fjeldtoppene, før de forsvinder. Men — det blir nok værre, og vi blir vel nødt til at bremse lidt, vi damer. Gutterne, naturligvis, er alt forsvundet. Vi ser bare af og til en toplue glimte frem mellem trærne nede i skogholtet, som de alt har naaet.

Aa skidt! faar vi lyst til at si. Vi lar det staa til, vi ogsaa! Vi skal da vel se, om vi ikke kunde naa disse gutterne i skisporten ogsaa!

Jo, det gaar galant. Der klarte vi sandelig skogholtet, endda vi maatte huge os ned mellem busker og kjær og passe os, snart for en stubbe, som pønser paa at knække vore ski. og snart folen kvist, som vil pynte sig med en flig af vore skjørter -— lykkelige gutter med „divided skirts"!

Saa, nu kommer myren, den lange, flade,43

hvor farten sagtner, og vi faar hvile lidt ud, mens vi løfter staven og retter ryggen. Men — det blir nok værre. Nu skal vi gjennem nok et skogholt med svingninger og „skarpe kurver", og saa kommer den bratte bjerkealléen, før vi naar „Bratt-slaaen", den lange, deilige liden trær.

Farten øger og øger; hver muskel spændes, knærne dirrer — —- saa ja, der deised Ingerid overende, og der jeg, midt foran han „Petter vor" paa nabogaarden, som staar og kvister ris!

Paa hodet kom jeg, saa det varer en stund, før jeg kommer til sans og samling igjen; men ikke før har jeg faat hodet op, før jeg skotter bort til han Petter vor. Naturligvis staar han og holder sig paa maven og ler, slig humorist som han skal være. Aa nei, norske bondegutter har nok mere savoir vivre end som saa: Ikke en mine forraader liam. Han vedblir at kviste ris med det vesle hugjernet sit. ligesaa uanfægtet, som om det var en lemæii, som var trinset ham forbi! Og det uagtet jeg ved, at han finder det jenseits von gut und bos at se ,.frua" komme styrtende paa ski helt fra Korsmess og saa pludselig stille sig paa hodet i en snefonn!

Lidt flau begynder jeg at kare mig op igjen. Jeg tror, jeg vilde finde det naturligere, om han havde holdt sig paa maven af latter, skjønt jeg jo bør paaskjønne den store ærbødighed, han viser44

mig ved at forsøge at faa mig til at tro, at han betragter det hele nærmest som en begravelse, brudevielse eller anden kirkelig handling.

Imidlertid har gutterne for en god stund siden med glans, sættende over gjærder og hop, gjort sin indtrædelse paa gaardspladsen hjemme. Sidste knaldeffekt var at svinge op paa en stor fonn lige udenfor vinduerne og derfra overskue sine kvindelige kameraters mindre sportsmæssige ankomst. Men da de endnu ingen ser, blir de betænkelige og lægger opover igjen for at se efter dem.

Efterat vi har gjort vor glimrende saltomortale for han Petter vor, lægger vi igjen ivei; men nu meget forsigtigere — retna kommer den allerbratteste knækken. Overbeviste om, at ingen ser os netop her, sætter vi os gemytlig ned paa hug, støtter os til staven og soper med kjolen en vældig vei, som vistnok paa hjemturen vil aflokke han Petter vor den bemærkning, at det ser ud, som om nogen „skulde føri der med breislae".

Men optaget af at klare situationen, ofrer vi humoristen Petter vor vort eftermæle og fortsætter vor sportsmæssige fart.

Saa hører vi pludselig nede i bakken: „Sjaa, der kjæm dem, gut! Frua, liu riper, saa'n mest itte sir a, og hu Ingerid, hu kjæm paa ryggen".

Bravo, Embret! Du har talt et bevinget45 MIT KONGERIGE.

ord! Det er sandt, at frua hu riper, saa'n mest itte sir a; men sandt er det ogsaa, at hun er blit ligesaa frisk og glad efter turen, som du med dine otte aar. Før idag trodde hun, at der var sorger i livet — allesteder, undtagen ved Kors-mess — nu tror hun ikke engang, der findes sorg og elendighed i Londons forbryderkvarterer, men at hele livet er et eneste muntert skiløb med saltomortaler i snefonner! Hils lian Petter vor. naar du kommer hjem, og sig, at jeg under ham og de andre gutter hjertelig den moro, jeg kommer til at skaffe dem ikvæld, naar de sidder rundt peisen og varmer sig. Sig ham ogsaa, at det er glimrende godt gjort at kunne se ud, som om man stod fadder i situationer, hvor andre faar krampelatter. Den overlegenhed, hvormed han klarte denne rolle, berettiger mig til at tro, at han med held vilde kunne optræde i alvorligere karakterroller, som f. eks. „Macbeth" eller „kong Lear" paa den vilde hede. Lad endelig ikke den applaus, han faar iaften, naar han optræder som „ældre frue paa ski", forlede ham til at tro, at hans begavelse ligger for det farcemæssige.

Og saa, tak for idag, og vel mødt igjen imorgen ved Korsmess, du min gjæve skikamerat!

De to fremmede gutter gaar til sit; og vi tre, som hører sammen, gaar ind i vort hjem,MIT KONGERIGE.

som vi fylder med fjeldluft og skiprat. med latter og liv.

Og saa tar jeg min mindste lille pige, hende, hvis øine ligner to store blaabær, paa fanget. Stakkar, hun maatte staa igjen paa et par bitte-smaa ski i de bittesmaa bakker hjemme i gaarden, da vi andre gik til Korsmess. Derfor hvisker jeg til hendé, at til vaaren, naar vi ikke længer kan gaa paa ski derop, men naar skaren bærer, da skal hun ogsaa faa være med og faa se Korsmess, som langt borte ser ud som en svær mand med svart hat paa hode. Og saa skal vi ake paa kjælke i ett eneste kjør helt hjem, eller kanske heller trille og rulle og vælte og le, saa fugl og lemæn, mus og ekorn hopper langt afveien for os!

Og saa længe fortæller jeg, til øinene ikke længer ligner bedrøvede blaabær, men blanke stjerner, til ogsaa hun har faat et pust af glæden fra mit friske kongerige.Uveirs-tLLimoreske.

„En feier, en feier, et kongerige for en feien"

(Frit efter Shakespeare.)

Det er noget, som i den literære jargon kaldes „gjentagelsens hemmelighed". De moderne forfattere, som ynder den stiliserede fonn, gjentager og gjentager et ord paa samme maade, som en naiv tegning gjentages i et mønster, og forsøger paa denne maade at opnaa essensen af en følelse.

Noget sligt læste jeg nylig i en literær kritik.

.Toho da, jo da, vi har vor moderne, stiliserede kunst paa fjeldet ogsaa.

Yi kjender denne gjentagelsens hemmelighed, dette naivt monotone, som skal til for at faa frem essensen af en

følelse i et nutidsmenneskes sjæl.

Det sner, det sner, det sner, stormer, Stormer, stormer —--

vilde en slig stiliseret digter synge, og hans velvillige kritiker betaget anmelde, at lier var gjentagelsens hemmelighed!48

Tosk. havde jeg nær sagt, du ved ikke, hvad gjentagelsens hemmelighed er, før du har boet paa fjeldet og oplevet en tre ugers snestorm; men da kan det være, at du har faat fornemme den! Naar snestormens evige hyl har faat dryppet den ind i dig slig, at du tilslut bare „tænker" snestorm, paa samme maade som de moderne tænker brunt eller violet, da kan du sige, at du forstaar en Maeterlinck eller vor egen Obstfelder.

Var jeg en af disse to, saa brugte jeg bare disse to ord sne og storm, symmetrisk fordelt paa papiret, men da jeg har opdaget, at kvindeligt vanvid sjelden modtages saa velvillig som mandligt ditto, saa faar jeg nok fortælle om snestormen paa min egen vis, fortælle, at den evige, evindelige gjentagelse tilslut virker akkurat paa samme maade som de stiliserede digte, nemlig komisk.

Saalænge maler og gnager snestormen paa det samme, søger med slig ertende tydelighed at piske tungsindet ind i mig, til den opnaar netop det modsatte: jeg blir lystig og faar trang til at le.

*

Eet saa, gamle grinbider af en fjeldstorm, driv bare paa; mig skal du ikke faa overende! Jeg har i det hele taget holdt op at tro, at stormen blæser noget overende; alt staar jo paa sinUVEIRS-HUMORRSKE.

plads endnu, trods tre ugers uafladelige storm, selv flagstangen, skjønt den svaier hid og did. •Ta. selv den lille opstander til pryd paa tagmønet, som bedstemor allerede for flere aar siden ganske sikkert trodde ved første svage morgenbris vilde falde direkte i hodet paa de uskyldige barn, som leked i præstegaardens ly, staar der lige freidig og vipper. Bravo, gamle kamerat, imorgen kan du trygt debutere paa cirkus som førsterangs akrobat!

Altsaa dette med huse, som blæser ned, og trær, som rykkes op med rode, er bare gammel overtro i lighed med „tre torsdagskvælder i rad". Noksaa beroligende tanke til næste nat! I)en første nat, stormen begyndte at husere, trodde vi nemlig aldeles sikkert, at inden midnat vilde alt, hvad vi eied og havde, vore egne dyrebare legemer indbefattet, slænge fjeldimellem. som bogstavelige avner for vinden.

Nu er den skræk over. Men der er andre farer i storm, f. eks. pibebrand; og midt i stormens hyl høres en anden voldsom dur.

..Pipa gaar", raabes der.

Piben, som ikke har været feiet siden den franske revolution; men da vil jeg antage, at den bevægelse, som gik gjennem Europa, ogsaa naadde -vore høist konservative piber.

Stop, jeg lyver. En gang i vor tid, for flere

aar siden, gik en lystig svart feier gjennem bygden. Han kom just i turisttiden og havde for os et lifligere udseende end nogen sportsklædt sprade. Rigtignok havde han nær vetskræmt bygdens barneflok, som aldrig havde set en slig fyr før; men vi voksne havde gjerne omfavnet ham af fryd, dels for de lyse, eller rettere sodede, minder, han 'vakte om en fortidig civilisation, da ogsaa vi tilhørte et samfund, hvor feiere optraadte Regelmæssig og ikke bare under de store folkereisninger, og dels, fordi vore piber og ovner altsaa nu virkelig skulde bli feiet.

Men — glæden blev ikke lang. Thi for det første tog feieren sig saa voldsomt betalt, at pater familias erklærte, at

dersom ikke fødsler, brudevielser og begravelser vilde optræde i en uhørt mængde dette aar, kunde umulig hans pengebudget komme i orden igjen. Og for det andet flk vi erfare, at en feiing, som foregaar bare én gang hvert decennium, er et saare tvilsomt gode, idet al den sod, som vi dog før havde havt vel under laas og lukke, forpuppet og forkapslet i rør, nu optraadte vildt i luften og gjorde det uhyggeligste indtryk af et opagiteret samfund, som før havde holdt sig i ro, men hvor nu hvert individ, i form af en sodpartikel, vilde komme til sin ret og anbringe sig paa de mest uhørte steder. Følgen af dette blev saa, at den ellers saa soigneredeUVEIRS-HTJMORESKE.

familie i lang tiel gik omkring og saa ud, som om feierhaanclværket var dens egentlige levebrød her i verden.

Men nu er altsaa dette meget længe siden, og soel er der nok af i piben.

Yi render op paa loftet for at iagttage skuespillet, men maa først passere en trappe, som man i farten meget let kunde forveksle med den, som er udhugget op til Galdhøpiggen. Og har vi fuldendt opstigningen, fastholder vi meget let billedet, idet loftet er en fuldstændig fjeldvidde i det smaa, med fonn bagom fonn, spidse og slanke. Og der, mellem sten og ur oppe paa den gamle stenrullen, selve Galdhøpiggen! Hei dette er jo morsomt! Rarere loft enel vort findes ikke i hele verden; det skulde da være loftet i „Vildanden". Er lykken god, kunde vi nok komme til at gaa paa jagt her ogsaa, saasom hare- og rævespor oftere har været fornummet i præstegaardens aabodshuse.

Men op gjennem piben farer varmen som en dommedag og sender en regn af pragtfulde raketter udover husene, bortimod nabogaarelen, op til skolehuset, langt tiiskogs. Hvinende farer de gjennem luften og slukkes hvislende mod sneen.

Barn, barn, dette kalder de fyrværkeri i byen; se paa, det er storartet!52

„Men encl om det tændte paa noget sted!" klager bedstemor.

„Aa pyt. det fatar inte," sa en gammel pige, vi havde hjemme. Skjønt — det ser spøgeligt ud en stund. Og der, lige ved, staar en gammel smidje, fyldt med tjære og gammel høvelspaan. Hyggeligt naboskab i en pibebrand! Men nei, raketterne har slig fart, at de stryger forbi — sydover, o ve, hvor vore kjære bor. og brænder op det vesle, de har, istedet!

Imidlertid gaar branden sin gang. Fyrværkeriet har glimret og spillet i natten, har været en afveksling i stormens monotone præken. Og vi ler af den gamle grinbider, snestormen, som just tænkte at plage os med dette, og saa gav den os et festnumer!

Men har snestormen huseret i det smaa indendørs paa loftet, saa har den sagtens faat komme til i det store udendørs. Hele terrænet er forandret. Skigarder, som skillemærker mellem bøndernes gaarde, er en saga blot, og vi vandrer uhindret over alle slags høie og spidse ting, som laa der, før isperioden begyndte. Ude paa gaarden staar Ægyptens pyramider i drivhvid marmor, og en spids tind forsøger nysgjerrig at titte ind gjennem kvistværelsets vindu.

For at. naa udhusene paa den anden side af gaardspladsen bør man helst være tindebesti-UVEIRS-HTJMORESKE.

ger af profession og heller ikke skrækkes for af og til at forsvinde i afgrundens dyb. Men naar man saa heldig bort til disse fjerntliggende aabodshuse, hvoraf præsten skal vedligeholde den ene halvdel og almuen den anden, forestaar nye prøvelser, idet det i tilfælde af en aabodsforret-ning vilde være umuligt at se, hvilken halvdel trængte til en restauration, og hvilken ikke. Sneen har nemlig nivelleret det hele og diskret udslettet hvert spor af de forskjellige aabodshuses individualitet og kjenclemærke!

Men barneflokken ved at drage nytte af alle sneskavlerne.

I)e vælger sig hver sin til hus og graver sig et hul, saa stort, at de kan forsvinde der; og naar et vindstød kommer, et af de aller værste, piler de lynsnart som mus ind i hver sit hul. Tversgjennem en vældig fonn graver de tunnelen gjennem St. Gotthard, og lar et jernbanetog af kjælker fare susende gjennem. Overalt graves huler og ganger, indtil hele gaarden tilsidst ser ud som et markspist æble.

Men mor staar og ser paa leken og falder tilslut i staver: Man sige, hvad man vil, om deres hjem, lunt ligger det ialfald til. I grunden ved hun bare ett sted, hvor det vilde ligget endda lunere og mere i ly for veir og vind og feiere, og det er paa toppen af Høgronden. Men da54

der vel deroppe fødes, vies, attesteres og jordfæstes endda færre mennesker end ker, og det der selvfølgelig vilde bli endda vanskeligere at opdrive det fornødne feierhonorar, selv om man altsaa var saa heldig af og til blandt tindebestigerne at opdage et feiergeni —, beslutter hun sig til at være fornøiet med det hjem, hun har."Paa, skii i maaneskin.

(1892.)

„En tindrende fuldmaanekveld — paa sid gjennem skogenes haller — et sus over keier og lield, en dans over blanke krystaller".

(Tii. Caspari: „Stjerneskud".)

Det var en skumringsstund, vi sad inde og stured og syntes, det var noksaa studsligt paa landet om vinteren. I aviserne læste vi om saa meget morsomt, de nu havde for sig inde i hyen. Kunstnernes høstudstilling var aabnet, paa theatre og i koncertsale var saa meget at se og høre.

Hvad saa og hørte vi ? Øde skogstrækninger, fjeld bagom fjeld, vindens evindelige tuden — — — tankerne gik graat i graat.

Da kom min lille niaarige skikamerat og foreslog: „Kom, lad os gaa en tur paa ski, det blir saa deiligt maaneskin ikvæld !"

Ja nok, det var et ord i rette tid. Vi spændte vore nye fine ski paa fødderne, og fandt snart en sti i skogen, som vi kjendte saa godt56

fra vore sommerture, og som slynged sig morsomt med smaa bakker hist og her.

Vel lidet sne var det endnu; men den, som var, var skinnende ren og frisk. Ikke noget ruskomsnusk fra vor smudsige jord havde faat skjæmme den endnu.

„Fjeldtoppens sølvblege skjær viste, at maanen var nær*' — for at tale med fader Welhaven —, og snart gled den ogsaa høitidelig frem og tændte skogen i festbelysning. Alle trær var i fuld galla, damerne i hvide kjoler og herrerne i „ulastelige skjortebryst". Alt dette festlige smitted; vi slog om i feststemning, vi med.

Min lille kamerat, som i den korte maaneskin sbelysning og med sin røde toplue livagtig ligned en nisse, blev især munter. Han narred mig udover bakker og stup, som han klarte som ingenting, men lo, saa det sang i skogen, naar jeg stupte, saa snesprуten stod om os. Og han greb overgiven de udstrakte grener og raabte: „Goddag, gamle kamerat!" Men de ærværdige, skjæggede trær biet smittet af hans lystighed, og kylte i lutter gemytlighed festdragten lige i hodet paa ham, mens grenene sprat let tilveirs.

Men vi gled videre nedigjennom de smale stier, hvor trærne stod tæt, og livor maanelyset bare i striber faldt ind hist og her mellem trærnes blaa skygger, og ind paa en aaben plads,57 PAA SKI I MAANESKIN.

hvor det med en gang blev saa lyst, som naar lysekronen sænkes i theatret.

Det var jo ogsaa en festsal, vi var kommet ind i. Lyttende skarer af unge trær stod stille og hørte paa en gammel ærværdig gran holde foredrag om vore skoges uforlignelige skjønhed. Ikke var det politik, han foredrog — nei,

da havde vi pebet ham ynkelig ud. Men fordi hans foredrag var ungt og friskt som selve skogen, vifted vi med skistavene, mens de unge trær drys-sed sin hvide sne som blomster for talerens fødder.

Men det værste var, at nu vilde „Nissen" ogsaa holde foredrag. Han kløv op paa en stubbe, fægted voldsomt med armene, og begyndte i velvalgte orel at gi et resumé af sine møisom-melig erhvervede skolekundskaber. Det sumined om ørene paa mig med bibelske, historiske og geografiske navne, saa jeg blev helt forfærdet over al den viden, jeg allerede havde faat proppet ind i hans unge hode. Naturligvis raabte jeg bravo og hurra, saalænge der fandtes veir i mine lunger. Men da han havde begyndt med begyndelsen og truede med at gjennemgaa hele verdensordningen, maatte jeg saa høflig og skaan-somt som muligt gjøre ham opmærksom paa, at den største feil, en taler kan ha, er ikke at kunne begrænse sig. Efter denne tilrettevisning af pu-58

blikum afslutted han noget pludselig sit foredrag, efter dog først behændig at ha anbragt de velklingende navne Sierra Nevada og Sierra Mo-rena. Forsøgte saa at hoppe ned midt i hodet paa publikum, hvilket heldigvis ikke lykkedes liam helt.

Efter dette intermezzo, som end yderligere havde opfrisket vort humør, gled vi videre og kom ud paa en pynt, hvorfra vi havde den mest storartede udsigt.

Det ene „vinterbillede" efter det andet traadte frem, omrammet af maanens sølverskjær — — — aha, vi var kommet ind i kunstnernes høstudstilling !

Derinde i byen havde de dekoreret med en gran med tre kongler i toppen og Karlsvognen over. Det hørtes saa morsomt og stilfuldt ud, da vi læste det; men nu? En gran og tre kongler! Her var tusen graner og millioner kongler! Og Karlsvognen? Ja, den var sagtens vor mindste kunst at præstere hver stjernelys kvæld! Og billederne selv? kunde saavist konkurrere med hvilkomlielst malers.

Dette gik jo udmærket. Nu havde vi været baade paa foredrag og kunstudstilling. Landlivet om vinteren var ikke saa værst endda! Var lykken god, kunde vi kanske komme paa koncert ogsaa.59 PAA SKI I MAANESKIN.

Ganske rigtig; der korn vi ind i koncertsalen, stor, lys og rummelig. Ingen pianovirtuos sad ved flygelet, og ingen primadonna stod paa tribunen, ikke engang skogens vanlige sangere var paafærde. Men „ensomliedens store sang bruste om vort øre", og den greb os saa mægtig, at vi i ærefrygtsfuld taushed bragte den vor hyldning.

Vi fandt dog, at det maatte være maade med fornøielser paa en kvæld ogsaa; nu fik vi tænke paa hjemveien. Og saa bar det opover bakke; jeg strævende og kavende, mens „Nissen" flot manøvrerte sine ski paa kryds og tvers. Han var saa overlegen paa ski,Bat jeg nær havde faat skogens ungdom med paa en begeistret ovation for skisporten, adresseret til ham, hvis jeg ikke i det samme havde siddet fast i min vanlige stilling opover bakke: staven fast plantet i bakken, og jeg krampagtig støttet til den, paa nære nippet til at glide baglængs nedover og midt op i en af „vinterbillederne". „Nissen" vendte sig, smilte beskyttende og gav mig det i skiverdenen saa foragtede raad at spænde skierne af og bære dem opover bakken.

„Se, hvor gildt det lyser deroppe paa bakken!" raabte han saa med ett. „Nu kommer vi til kongsgaarden!"60

„Ja, det er rigtigt; den fornøielse har vi endnu igjen".

Og saa raabte vi overgivent: „Du maane, du maane, kan du si os veien til Soria Moria slot?"

Did skulde vi, blev vi enige om, og ikke vilde vi gi os, før vi havde fundet veien did og faat os en dans med den yngste og vakreste af alle prinsesserne.

„Nissens" eneste bekymring var, hvorledes han skulde faa mor med opover bakke. Udover var hun ikke saa værst endda, for hun havde da ialfald mod til at stupe!Høstslagftningf en.

(1892.)

„Kommer vi ikke til Dovre-fjeld i kvæld, saa forgaar alverden", sa hønen.

(Norsk folkeeventyr.)

Man vaagner i graalysningen med en blytung fornemmelse: Huf ja, nu er vist myrderiet begyndt!

Man graver sig ned i puderne og forsøger at faa sove igjen; men nei, det gaar ikke. Paa landet lever man saa sammen med sine husdyr, at den dag, de skal slagtes, blir en sorgens og rædslens dag. Er det flere dyr, som skal slagtes, blir de ikke færdige, til vi kommer op, og vi træffer da imellem til at se slagterne trække afsted med en sau eller ko, hvis tur det nu er. Det stakkars dyr sætter hodet tilveirs og lugter paa den friske luft. Hvad betyr det at faa komme ud nu? Skulde det alt være vaar? Glade anelser farer gjennem det. Det mindes sit herlige friluftsliv om sommeren — skulde det alt nu be-62

gynde igjen? Mere ser ikke vi, for vi rømmer for det rædselsfulde syn; men vi ved, at svaret er det bedøvende slag, som brutalt gjør ende paa alt. Og mens dyret vrider sig i den sidste dødskamp, staar slagteren og et par kjærringer geskjæftige omkring, ængstelige for ikke at opsamle hver draabe af det blod, som for nogle sekunder siden flød i det friske, kraftige dyr. Mad, mad til de graadige mennesker skal det altsammen bli.

„For nogen rovdyr vi mennesker er," sa jeg til slagteren, da jeg en stund efter blev kaldt ud for at være tilstede ved ophugningen af kjødet.

„Ja, vi har naa magta vi, da."

„Vi har saa ja, men en vakker dag kommer her kanske nogen endda større og mægtigere væsener fra en anden klode og behandler os som vi nu dyrene".

„Værsgod, skal ikke være mig imod," svarte

han.

„Der gives —," begyndte jeg, men holdt pludselig inde. Jeg vilde fortalt ham om vegetarianerne, men blev ræd, at han til svar skulde sluge et stort stykke raat, varmt kjød lige for næsen paa mig; og desuden havde jeg jo selv bestilt' ham til at slagte for mig! Da kunde det jo lidet nytte for mig at snakke om vegetaria-

nerne. Det samme var det ogsaa, hvad jeg sa, det gled altsammen sporløst hen over hans slagter sjæl.

Det er ingen anden raad end at tage verden, som den er, og forsøge at tænke paa det, som en husmor skal tænke paa i en slagtning. Og det er sandelig mere end nok. Man kunde bli ganske ør i hodet af det altsammen: Noget skal vandes, og noget skal ikke vandes; noget skal koges, noget skal være raat, noget skal saltes, noget gjemmes ferskt, noget gaa ni ganger gjennem kværnen, noget fém, noget bare hakkes. Gryn skal blødes, „forvelles" eller koges — tre yderst fine distinktioner — osv. i det uendelige. Man maa ha formelig administrations-talent for at greie det altsammen. Og saa al denne verdens mad! En gang om aaret vasser og va'r vi i mad — den største del af aaret er det en taskenspillerkunst at finde paa noget til middag — men nu er det en taskenspillerkunst at faa rum til det altsammen. Mad i alle former truer med at sprænge huset. Hvor skal vi faa kopper og kar til det altsammen? Det siver ud over borde og bænker! I en slagtning er naturligvis idéen til kværnen, som malte sild og velling udover land og strand, undfanget. Og maler gjør vi da ogsaa. To piger staar ved kjødkværnen og maler, saa sveden triller, en hakker, og en anden støder,64

andre koger boller, og atter andre stopper pølser, smaagutter spikker pølsepinder — vi driver, som det gjaldt livet, og „kommer vi ikke til Dovrefjeld i kvæld, saa forgaar alverden," sa hønen.

„Snille dig, er du ikke fornøiet over at faa al den maden at gi barna dine, da? End de, som ingen mad har at gi

barna sine, og du bær dig over, du har for meget?"

„Jo, jo da, jeg synes, det er en umaadelig beroligende tanke, at om jeg skulde dø nu, saa kunde jeg efterlade mine børn ca. 300 pølser og et par hundrede kjødboller — en ganske anstændig morsarv det! Men den gamle slagterkonen, som har været med i slagtningen i mange aar, og som har været med hos alle fruerne her, ryster paa hodet: „Hun er rar denne frua." Ragnhild tar strævet aar efter aar uden nogen reflektioner. Blir hun bare tilstrækkelig smurt med varm kaffe, saa gaar det bra. Hun knytter sit røde og hvide lommetørklæde fast 0111 panden, stutter godt op og begraver sig saa i et hav af tarmer og „vommer", som hun skal gjøre rene. Undres, hvem er far til denne geniale idé, at fylde tarmer og vommer med mad istedetfor det, som var i dem før? Ragnhild reflekterer'ikke over det heller, hun; hun gjør sin pligt, faar tarmerne rene og hvide, saa de ser ud somHØSTSLAGTNINGEN.

»55

uskyldigheden selv, og man glemmer deres mere end tvilsomme fortid. Men kokkepigen, hvis hverv det er at vedligeholde en uudslukkelig ild under kaffekjedlen og desuden sørge for at holde munterheden vedlige ved stadig at komme med vittigheder, erklærer, at hun faar tarmslyng bare ved at se paa alle tarmerne.

Imidlertid lider og lakker det til slutten. Lidt efter lidt blir der rum til alt alligevel. Paa stabburet staar daaser og krukker i rad paa hylderne; og under taget hænger pølser af alle slag saa net som perler paa en snor. Der blir "vasket og ordnet, og verden kommer" atter i sin gamle gjænge. Husmoderen ser med velbehag paa frugten af disse dages møie; imødeser med største sindsro besøg, om det saa var af selve bispen, glæder sig til den fred, som det gir at slippe i lange tider at studere sig gul og grøn paa middagsmad, glæder sig sluttelig selv til al den gode mad og trækker paa skuldrene ved tanken paa vegetarianerne. Beslutter sig saa til, næste gang hun træffer slagteren, venskabelig at trykke hans haand og be om undskyldning for sin noget overlegne opførsel slagtedagen.

Helene Lassen: Skisser fra fjeldbygden.

5Tull-Increb or g".

(Omarbeidet.)

..Solen er selskab, solen gir tro".

(Bjørnson: „Over Ævne" n.>

Smal og langstrakt er bygden, hun bor i. Ikke ligger gaardene nede i dalen, for der er ikke noget videre til dal; men opefter hen hænger de sig fast, saa godt de kan, og stanser ikke, før de naar fjeldbandet. Da kan det ligesom ikke nytte længer.

To bratte lier med fjeld i toppen er det, som staar næsten ret op mod hverandre paa sine steder. Yed første øiekast ser det ud, som om de reiste bust og vilde slaas; og hvem ved, om de ikke ogsaa i sin tid har kjæmpet en kamp om, livem som skulde faa være „rette" lien og vende ansigtet mod solen. I stridens hede har de kanske dreiet hverandre nogen gange rundt, indtil den ene med et seiersglad smil kom til at ligge ret mod syd, mens den anden blev nødt til at staa med ryggen mod den velsignede sol. Rigtignok har den lidt sol hele dagen igjennemTULL-INGEBORG.

67

om vaaren og sommeren, baglien ogsaa. Men solstraalerne kommer saa underlig paa langs og paa skraa, som om de bare lister sig gjennem paa tur til rettelien, og som om de ikke egentlig er tiltænkt baglien. At de ikke gjør nogen videre mon disse sparsomme straalerne, ses tydelig om vaaren, naar det tar til at grønnes i rettelien, for da staar baglien endda hvid fra top til taa. Saa den kunde nok ha noget at reise bust for, baglien.

Men saa om kvælden, naar solen endelig er færdig med rettelien, da kommer dens tur. Og den, som aar efter aar har set dens vakre, taknemlige smil, naar solen kysser den til godnat, ved, at dens hug ikke længer staar til at slaas. Den har faat fred. Og forsonet og mild smiler den alderdommens kjærlig-vemodige smil ti'l den

ungdomsfriske li derover, som fik solens første jublende morgenhilsen og dens lyse følge i de lange dage, som lik gaardene og menneskene og altsammen.

Bare en eneste liden gaard ligger borte i baglien, og der er det netop, Tull-Ingeborg bor. Der er hun født og vokset op, og der staar hun og skygger med haanden over de svarte, tateragtige øinene sine, mens hun stirrer og stirrer og kaster smaa urolige, misundelige bhnk over mod rettelien, hvor solen blinker i ruderne. Ja, shg68

som solen staser op derover! Gjør skogen saa lysende grøn om sommeren og sneen saa gulhvid om vinteren, mens skogen i baglien er blaagrøn, og sneen saa underlig blaakvid mod den derover; det saa hun nok, naar hun stod derborte og saa hjem. Og end husene! saa lysmalte og fine, mens de er svarte og stygge husene hans far — tro det er solen, som gjør det og? Og de smaa urolige hænder farer nervøst nedover stakken, som om hun vilde børste noget bort. og knytter som i sinne det vesle skidne tørklædet om det pjuskede mørke haar.

Hun snakker ikke saa meget med andre, hun Tull-Ingeborg, for der er ingen videre at snakke med derborte i baglien; men desto mere prater hun med sig selv. Bestandig rører munden sig og har faat et sligt underlig klagende fald, som om den bestandig var vant til at jamre og klage.

Og sagtens har hun noget at klage over, for ikke er hun vokset op bare saa at sige legemlig i baglien; men hele hendes liv ligger i baglien med ryggen mod den velsignede sol. Og ikke er hun naaet frem til at smile forsonet til de lykkelige i rettelien; tvertimod, hun reiser bust og knytter næven imod dem.

Men inde i den vesle føderaadsstuen sidder Semming, far hendes. Han er gammel og hvid-TULL-INGEBORG.

haaret, har et langt liv bag sig, og i det har han lært, at det duger ikke at staa og stirre efter solen, som skinner borte i rettelien. Han er vant med baglien, han, og fortrolig med den. Stilt og fredeligt er det der, saa en faar tænke i ro, og det er det, han vil. Han er videnskabsmand paa sin vis, er han gamle Semming.

Underlig, alt det en kan tænke ihop, naar en gaar slig alene og ingen møder og ingenting ser, og ingen flyr ind og ud af dørene til en. Tanke efter tanke kommer og kjeder sig ihop til noget rart. Sligt, som de inde i byen lærer, det lager han uden lærdom, han; tænker og sætter sammen, saa det blir baade klokker med ordentligt uhrværk og rare, kunstfærdige laaser, som ingen tyv skulde kunne dirke op. Og saa ler han saa fult sin stilfærdige gammelmandslatter: Han ved nok noget af hvert, san!

Ser sig saa om i den vesle stuen sin méd rart indrettede skaber og schatoller, hvor de kunst-f ær dige laasene er anbragt, rundt alle væggene, hvor klokker hænger paa rad og tikker og slaar og forkynder hans store duelighed.

Men saasom han aldrig arbeider bare med fingrene, men har sine tanker og begrundelser for det altsammen, saa er nok han Semming en boglig mand ogsaa. Bibelen og almanakken studerer han tidt og jevnt. Den første kan han70!

udenad, siger de i bygden; og i almanakken er mange underlige tegn og aspekter at studere og gjøre rede for. Aarsens gang og vækst kan han forudsige, og veir og vind skjønner han saa grant som nogen. Men ikke nok med det. Sandkorn i øiet „ser" han ud, og vrid fod kan han „gjøre aat" for lige saa let, som han klinker en sprukken gryde eller s'ætter et stanset uhrværk igang.

Semming er det rareste rare der i bygden; rent ud en framifraa mand er han. Og det siger de ogsaa til ham tidt og jevnt, naar han imellem tar den lange staven sin, stolprer ned baglien, til han naar elven, som fosser dernede, kryber paa maven over de to tømmerstokkene, som ligger over til bro, og krabber op den bratte bakken til bygden, hvor de bor alle de andre. Saa gløtter han indom nogenhversteds og faar sig lidt arbeide her og der. Ikke for det, han behøver ikke arbeide mere, har penger gjemt baade lier og der i strømpefødder; men det er saa rart med det, skillinger er godt at ha; og saa faar han høre det, han allerhelst vil høre, at ingen kan det, han kan.

Møder han saa præsten, saa stanser han blid, tar hatten ærbødig af og blir staaende med den i haanden hele tiden, mens han snakker med „han far", endda de andre i bygden ikke synes at kjende den skik at ta hatten af, men bareTULL-INGEBORG.

nikker eller rettere blunker lidt med øinene, naar de liilser.

Men lian Semming har rede paa lidt af hvert og ved at belægge sine ord saa nydelig pent.

„Ingen bok er som bibelen, lel," siger han fromt til præsten. Men naar en skal sige det, som sandt er, saa er han Semming ingen snil mand, og ikke er det godt at vide, hvad han beundrer i bibelen, hvis det ikke skulde være den gammeltestamentlige myndighed som ægteherre og fader. For det er med Semming som med saa mange andre store mænd, hans private liv holder ikke maal med det offentlige. Spørg bare Tull-Ingeborg.

„Han far er saa hard, saa hard; han blotner aldrig," vil hun svare.

Og bed hende fortælle om, da mor hendes døde. Da graater hun, saa taarerne render stride som en bæk nedover kinderne hendes.

„Aa Gud, aa Gud, jeg hugser saa væl den dagen. Hu laag og skreg og bar sig og bøljed som en okse. Men han far gjek ud og ind og sa dem fek vente i længste laget med at hente hu bæsmor i Bretiiingen. Hu hadde biet forløst før uden hjælp, saa gjek det vel naa au. Men nei, det gjek ikke den gongen. Hu mor døde, hu."

Og her tar graaten hende slig, at den vesle70!

kroppen hendes dirrer. Saa lysner hun op i et smil og siger: „Men saa vakker som hu mor laag der i brursærken sin, i svart kjole og skru-huve! Og lo gjorde a — jammen var det akkurat, som hu laag og lo til os."

Slig døde konen hans Semming.

Men selv tømred han rolig kisten hendes, og ventelig fandt han ud en ny og sindrig maade at skrue laaget fast paa.

Efter ligfølget gik alle de graatende barn — hun mor havde for dem været det eneste lyse i baglien, og nu blev den saavist endda svartere end før.

Men ved graven blotter Semming sit hode og lar det tynde, af videnskabelige studier graa-nede haar flagre ligeglad i vinden, mens han med freidig røst synger dødssalmerne omkap med præst og klokker.

Saa var det at bli kvit gaarden, faa ungerne sat bort hid og did og selv flytte ind i den vesle føderaadsstuen — blottende alene! Her skal den faa bo hans pebersvendsjæl, faa puste saa frit og tænke i ro; sætte sammen og skrue fra hverandre, høre bare klokker tikke og lyden af fine instrumenter, som skal slibes og holdes blanke. Ingen unger, som ler og støier, ingen kvindfolk, som ramler med kopper og kar!

Mpn Semming lever og trives aar efter aar.TüLL-lNGEBORG.

Bare en sjelden gang, lielst mørke høstnatten, naar hubroen skriger saa grøssende koldt, gaar der som et gys gjennem ham, og han synes at høre et skrig, et jamrende skrig fra hende, som han ikke vilde hjælpe den sidste gangen.

Saa tar han til at bli gammel; kan ikke længer hjælpe sig uden noget kvindfolk i huset, men blir vel nødt til at ta hjem hende Ingeborg, som gaar og tuller omkring i gaardene, snart med gjæting og snart med hosebinding.

Tull-Ingeborg kalder de hende i bygden; ellers kalder de hende ogsaa Velt-Ingeborg, og begge navnene passer, for tuller gjør hun baade med det ene og det andet; og liden, overlag liden, er hun af vækst.

Porresten er hun langtfra tullet slig al igjennem ; det er bare, naar hun kommer ind paa de par likse idéerne sine,

at hun snakker tull, ellers er hun klogere end mange andre. Baade det ene og det andet har hun greie paa; de smaa øinene følger rapt med og ser og hører og forstaar.

Men surt er det at være hos faren, for han er sint og slem; han sulter hende i sin store gjerrighed, og kan han ikke naa hende med haanden, saa spænder han hende med foden, siger hun og viser frem grønne og gule flekker allesteder. Naar hun er paa sine turer oppe i byg-70!

den, gaar hun indom i liver gaard, fortæller om, hvor slem faren er, og syner frem mærkerne efter hans slag og spænd. Men blir hun saa trakteret med gloende hed kaffe, saa glemmer hun elendigheden en stund, blir blid og oprømt som efter en oplivendes dram, og begynder at fortælle: De maa nu ikke tro, hun har været saa rent overset i sin ungdom, hun heller. To barn har hun havt, fortæller hun stolt, og den ene af disse er skrædder i Karl-Johans gade i Kristiania! Og naar hun ser, dette gjør indtryk, er det, at en snev af farens opfinderlyst farer i hende. Hun faar finde paa noget om denne sønnen. Og mens hun leder i sin hukommelse efter noget rigtig stort, som hun har hørt gjeti, saa kommer hun ihu Josef og Potifar, som var den øverste over Faraos livvagt, — og sønnen har saamen været noget ved kongens livvagt i Stockholm, før han blev skrædder i Karl-Johans gade! Og saa længe har liun fortalt dette, til hun tror det selv.

Men faar hun ingen kaffe, eller er den, hun faar, grudet og kold, saa kommer en lang sørgelig historie, den samme, som hun fortæller sig selv halvhøit, naar hun graatende og forpjusket farer bortover veien. Farens begavelse er hos hende omgjort til fikse idéer, lians fantasi til taabelige drømme om en „kiste" med røde kjoler og grønne stakker, med rudede sjaler og stribede70!

sjaler, som hendes søskende i Amerika har sendt hende, men som hun aldrig faar, fordi slægtnin-gerne deres oppe paa Haugen har tat det altsammen. Og naar hun fortæller dette, er det, hun børster og børster som værst nedover stakken, som hverken er rød eller grøn, men fattigslig stutt og graa, og plukker og piller nervøst allesteder. Og saa knytter hun i sinne det vesle tørklæde om det svarte, tafsede haaret og mumler: „Pokker til tørklæ!"

Og har hun begyndt paa denne historien, saa snakker hun sig op i et forrygende sinne over disse folkene paa Haugen. Hun bøier sin vesle tater-s varte krop lidenskabelig mod den, liun snakker med. og hvisker, at væggene hænger fulde af røde kjoler og grønne stakker deroppe paa Haugen. og hendes er det altsammen! Og ikke nok med, at de har tat fra hende dette; men — hver eneste lus, hun har paa sin syndige krop, har de git hende, sendt dem paa tinter*, faat nogen til at strø dem udover hende!

Fortvilet render hun fra præsten til lensmanden og fra lensmanden til præsten for at klage paa disse folkene. Sommetider gaar liun didop for selv at læse dem teksten; men da hænder det, som næsten er allermest ærgerligt: De tar noksaa blide imod hende og gir hende baade

* Tinte = flaske.70!

kaffe og macl — som om ingenting var paa-færde. Dybt krænket gaar hun sin vei, nedad bakke og opad bakke, til hun naar farens stue. Da stanser hun lidt og puster ud, skygger med haanden over øinene og stirrer mod rettelien, hvor solen skinner, men hvor ingen vil høre paa

hende! -- —

Men inde i den rare sengen, som er anbragt kunstfærdig inde i væggen, ligger ban gamle Semming og vil ikke dø. Hør, de gaar endda alle uhrværkene — skulde uhrværket inde i ham selv stanse først ? Rystende lægger han sin knokede haand paa det gamle hjerte; ængstelig lytter han efter dets svage slag. Omkring ham lever de endda alle hans aandelige barn: Klokker tikker, filer og kniver er kvasse og spidse, bare han, han selv for gammel!

Han stirrer paa klokkene — lidt efter lidt blir uhrskiverne til ansigter, barneansigter, som han har set for længe siden; og tikkingen blir til levende hjerters slag og tale: Døde ting har du elsket mere end de levende, dine

virkelige barn har du jaget og mishandlet — — — forfærdet og skræmt lukker han de gamle øine og sukker som et vildt dyr i skogen.

—r--Træt af at stirre lar Tull-Ingeborg

haanden synke. Det er, som rettelien ogsaa har tabt sin glans for hende. Hun mente, at deTULL-INGEBOHG. 77

derborte, som havde solen og lyset, ogsaa maatte være gode og snille.

Stille og slåp nærmer hun sig døren til farens stue og lytter ved dørsprækken, før hun gaar ind.

Saa underlig stilt der var — — han skulde vel ikke — ---Med ett strømmer der ligesom ny kraft gjennem det slappe legeme, og ett stort ønske fylder hele hendes sjæl: Glid han var død! Saa slåp hun at sulte mere, saa slåp hun at bli slaat og sparket, og saa var det hendes altsammen! Stabburet med fleskeskinkerne og smørbutterne, alt dette, som lian gjerrig gjemte og sparte paa! Saa var stuen hendes, pengene i strømpefødder! Saa kunde hun kjøbe alt det, hun vilde, behænge stuen fra gulv til tag med røde og grønne stakker, hænge slinden fuld af gilde sjaler, la kaffekjedlen koge dagen lang!

En vild glæde gjennemstrømmer hende —

----— da hoster det derinde tørt og

skarpt.

Som i søvne lusker hun bort igjen, sætter sig bgeglad og slåp paa marken med hodet mod en gran. Retnu kommer solen paa sit kvælds-besøg. Taahnodig ligger baglien og venter.

Stakkars Tull-Ingeborg! ogsaa du venter paa noget fra solen, noget med lys og lykke i;70!

engang maa vel din tur ogsaa komme, mener du? Bedrøvet er jeg over at maatte sige dig, at den vist ikke kommer her i verden. Men til trøst skal du høre min tro: Hinsides graven, hvor solen aldrig gaar ned, ligger en li, tifold fagrere og lysere end rettelien i din hjembygd, en solrig li med duftende løv for alle dem, som uden egen skyld maatte bo i baglien paa jorden. Sikkert tror jeg, at den store dommer deroppe vil mindes, at du ikke var tilregnelig og lade dit elendige, fattigslige liv hernede være straf nok for synderne, du selv begik, og at han ikke vil gaa saa strengt i rette med dig, fordi du ikke kunde smile vakkert og forsonet, naar du aldrig havde noget at smile for.

Indtil du naar hin lyse li, faar du gaa her paa jorden og tulle, du stakkars Tull-Ingeborg! Men prøv ret ofte at se paa baglien din, naar den rødmende af glæde tar imod solens flygtige aftenhilsen — kanske du dog af den kunde lære at smile forsonet, om ikke før, saa i dødens stund, naar jordens sol kysser dig til det sidste godnat.Gamlemor begraves.

(1893.)

„Inne ho Gamlemor brille-klok ved Bordkanten uppe lés i si Bok og tenkjer paa siste Ferdi".

(Garborg: „Haugtussa".)

Naar den unge kone kommer og tar styret, sætter gamlemor sig stille ned med bundingen. Stille finder hun sin plads borte ved peisen. Har ikke mere at gjøre selv nu, men de smaa kloge øine følger aarvaagent begivenhedernes gang. De følger den nye madmor paa hendes gang mellem kjøkken, fjøs og stabur. og ved, hvad hun vil i kjælderen, naar lemmen aabnes. Hun ved paa en prik, naar bjøllkua skal kalve, og naar den sidste fladbrødstøe er opbrugt. Men kom ikke og forstyr os med at fortælle om en gamlemor, som gjør dette paa en ubehagelig maade med skarpe blikke og spydige bemærkninger. Vi tænker paa en med milde øine, en, som enten har gode ord eller ogsaa ingen. Er hun misfornøiet med, at fladbrødstøen er for tidlig opspist, eller80

med. at de ikke passed bjøllkua godt nok den nat, den skulde kalve, saa kniber hun munden tæt sammen og sukker bare saa stilt, at ingen uden hun selv kan høre det.

Du mener, hun havde vel sine feil hun og? Tys, nævn dem aldrig mere, for nu ligger gamlemor lig.

Og det' blev tyst paa den store gaard, da gamlemor slokned. Plogen stansed i åkeren, og rokken stod stille i stuen. Tause glider de sørgende forbi hverandre. Tankerne arbeider stilt. De arbeider med at slette ud hvert ondt minde om gamlemor og med at trække frem alle de gode. Med kjærlighedens fine pensel gjør de et drag her og et der, saa minderne blir endda lysere og vakrere, end de var før. Og uden at nogen maner dem frem, kommer de myldrende, yrende, helt fra de allerførste dage.

End hvergang hun tog dem paa armen, naar de var trætte, naar hun trøstecl, slig som ingen anden i verden kunde trøste, saa graaten stansed og taarerne blev til latter. End naar hun la fælden varsomt om dem den kolde vinterkvæld og dyssed dem i søvn med den hjemlige lyd af rokkens koselige surr, mens tyrikubberne lyste rødt borti peisen.

Og tankerne blir høitidsstemte: End dengang81 GAMLEMOR BEGRAVES.

hun første gang fortalte dem om Gud. han, som bodde oppe mellem de blanke stjerner.

Minderne vokser, vokser som en flom 0111 vaaren, truer med at sprænge brystet. Men de kan beherske sig, lar ikke følelserne helt faa magten. Viljestærke bøier de mindernes Hom, leder den stilt ned i glemselens elv; der faar den ialfald hvile, til de faar bedre stunder, for nu skal gamlemors gravøl feires.

Væk med alt rusk og skrammel! Rent og fint maa det være, for gamlemor elsked alt drivende hvidt og alt skinnende blankt.

Slagt kalven, vi satte paa ifjor, og tag den allerfedeste vædden. Bryg og bag! Det er sidste gang, vi gjør noget for hende. Send Béarmanden ud i bygden, og lad ham gaa ind allesteder, for gamlemor havde venner i liver en gaard og paa hver en plads.

Og saa gaar det igang med puds og med stel værre end til jul. liene, hvide gardiner kommer op bag blanke ruder, senger med lækre kalveskind og nye saueskindsfælder blir redt til de ventede gjæster. Mad stables op i dynger og hauger.

Gamlemor, — ingenting har de glemt undtagen din sparsomhed; denne dyd, som de gamle eied, men som de unge foragter, den har de glemt. Men dine aarvaagne øine følger ikke længer mad-

mor paa stabbur og i kjælder; du ser ikke, hvor rømmen flommer, og hvor det synker i de store smørbutter. Men har du fundet det hjem, du fortalte dem om, det bag de blanke stjerner, saa ser du kanske derfra, at du var elsket i dit gamle hjem. Du har taat det høisind, som vi ogsaa paa jorden fyldes af, naar vi oppe fra fjeldets vidder ser ned til det smaalige liv i dalen, og — du tilgir dem baade det med rømmen og det med smøret.

Fladbrødstøerne faar staa i fred; slig kost er ikke tin nok i gamlemors gravøl. Nu knar de store deiger af bare melk og fint mel og kliner sirup og rømme paa hver eneste leiv. Og de gjør det, som værre er, de bager brød, smaa lækre runde, af bare rømmegrød og hvedemel nr. 000!

Bryd dig ikke om det, du gamlemor! Paa baa-sen staar dine gamle kjyr i rækker og rad og melker hver morgen og kvæld. Undres, om de ikke gir lidt ekstra-melk om dagen til ære for dig, til tak for liver gang, du strøg dem over halsen og gav dem varmedrikken tilkvæld s?

Vel saa halvanden uge tar det at lage alting til. De vilde nok gjerne havt endda længer tid; men det gaar ikke an at dryge længer nu paa denne aarstid. Pintsen kommer snart ogsaa, de skulde ha gjort fra sig gravølet til helgen.83 GAMLEMOR BEGRAVES.

Og saa kommer dagen, en lys maidag med sprættende løv og fuglekvidder. Svalerne er netop kommet; de flyver om det kjendte tag og leder efter rederne fra ifjor. Gamlemor flk ikke hilse paa „sulua" iaar; de kom, efterat hun var sloknet. Men saa mangen en gang har hun hilst dem velkommen, naar de kom med vaarbud efter den lange vinter med sne og mørke.

I 82 aar har gamlemor levet paa denne samme gaarden, et stille, indestængt liv mellem høie fjelde. Livet ude i verden kjendte hun ikke mere til end det, færdesmanden fortalte, naar han paa hjemturen fra byen flk hvile i hendes store, lune kjøkken. Men naar han kom, satte gamlemor rokken bort for at høre nyt, lidt fra denne rare verden, Iran selv aldrig fik se. Hun hørte godt efter, og gløg var hun, saa hun havde nok greie paa noget af hvert.

Kom bare ikke og tro, at gamlemor var dum! Det kunde du heller aldrig tro, om du havde set hende sidde paa sin plads i storstuen, naar der var fremmede, med denné værdighed, som er de norske bondekoners.

Hun saa næsten fornem ud i sin sorte kjole, sort silketørklæde bundet i stive brætter om hodet, og sort silkeforklæde hængende stivt nedover skjørtet. Yenlig bød hun gjæsterne sit „Velkommen tel".84

Men idag er ikke gamlemor paa sin vanlige plads. Hun er flyttet fra storstuen ud i et lidet rum i det nordre staburet, der, hvor et grantræ paa hver side af døren viser vei. Der ligger hun pyntet som en gammel hædret enkedronning paa parade.

Kl. 8 om morgenen er gjæsterne tilsagt. Men alt kl.' 7 kommer den første. Det er Tang-guten. en af bygdens raringer, som er saa tidlig ude. For Tang-guten har ingen førdugur hjemme at sætte under med. Han er nok ikke gardguten, som navnet synes at antyde; det er bygde,-vittigheden, som har døbt ham slig. Han bare holder til paa Tangen, den vakre gaarden tvers-over elven; og sit underhold faar han af „kassa", saa det er ikke hver dag, han venter slig kost som den, der vil vanke idag. Derfor stod han tidlig op og vasked af sig det meste af det, som sad i rynker og kroger — alt var det nu ikke at snakke om at faa med; takke til. han er blit saapas ren! Og selvbevidst skrider han ind gjennem grinden paa gravølsgaarden, for idag kommer han som gjæst, skal hverken borge eller tigge, som han pleier gjøre, naar han kommer med det tomme melkespandet sit.

„Jeg har ingen skillinger," pleied han da at si, „men skriv det op paa væggen, du."

Og da lo gamlemor saa lunt, mens hun fyldte85 GAMLEMOR BEGRAVES.

spandet hans: Det blev nok en lang rægle den paa væggen.

Idag gjøres ikke forskjel paa nogen; og Tang-guten indtar stolt sin plads mellem bygdens storfolk.

Men til gaarden kommer hest efter hest med sortklædte gjæster, som alle bærer kurver med madvarer. Det hører med at ha sending eller „bening", som de kalder det.

I døren under granbarporten staar manden og konen og tar stilt og værdig imod. Over dem ligger noget-høitidsstemt, noget mildt og godt, og nævner nogen med et deltagende ord festens anledning, ruller taarerne stilt nedover kindet.

Men gjæsterne bænkes, efterhvert som de kommer, rundt de lange, dugede borde, hvor alslags god mad staar stillet op i række og rad.

Efter frokosten samles alle inde i storstuen, hvor kjøgemesteren skjænker en dram. Tause tømmer de glassene; det er mindeskaalen for den døde.

1 gravøl pleier de tømme mange slige minde-skaaler; men idag blir det bare denne ene, og vi tænker os, det er, fordi gamlemor ikke likte brændevin. Hun saa vel, det endte bestandig uhyggelig.

Saa kommer en og melder, at nu skal laaget86

skrues paa kisten, — om nogen vil se hende mer. saa faar de komme nu.

Og saa gaar et stille følge bort til gamlemor for sidste gang. Sønner og døtre sender hende et langt blik til afsked; smaabarna kiger halv ræd paa gammel-bæsmors hvide, stille ansigt, og ser spørgende paa far og mor. De, som ikke staar den døde saa nær, beundrer den blanke ligstas fra byen; andre syntes, det havde været vakrere, om de havde lagt hende ned slig, som de brugte før, i brursærken og i svart kjole og skrue-hue paa hodet.

Nu sidder laaget godt paa. Kisten blir prydet med kranser, bundet af lyng fra hendes egen friske skog. Og ud fra ligstuen bæres hun, ud i det blanke, solskin, hvor svalerne synger i den vaarblaa luft, — tversover gaarden ind i storstuen, hvor kisten stilles foran bordet med de brændende lys. Herfra skal liget synges ud.

Og efter sørgetalen bæres gamlemor under salmesang ud fra sit gamle hjem.

Gjæsterne faar i en fart en kop kaffe; og saa drager de ud af grinden, et langt, stille følge.

De kjører den lange vei opad de bratte bakker til kirkegaarden.

Der gjemmer de hende bag kirkens tjærebredde væg i ly for nordenvinden.87 GAMLEMOR BEGRAVES.

Imidlertid dækkes de lange borde igjen; og i kjøkkenet steger og braser en hel hær af kokker.

Kl. 4 er følget paa gaarden igjen. Konen gaar ud for at tage imod; saa siger hun med et vakkert smil: „Alle, saa nære som én!"

Men gjæsterne glemmer en stund ved bordets glæder dødstankerne. Ret efter ret med fed, solid mad gjør sin runde om bordene. Og Tang-guten, som er mest vant til ingenting at faa til middag, siger ved den fjerde ret: „Jeg mener, dem vil sprænge os sund!"

Efter middagen blir stemningen mere gemytlig og belivet. Smaa pratende klynger staar hist og her. Konerne fortæller hinanden om væven, de nys har sat op, og mændene tar fat paa politiken. En af lærerne, som er høiremand, har faat tre af bygdens bedste mænd med sig bort i en krog. Han sidder andføttes mod dem, røger af sin korte snadde og udbreder sig halv-høit over Ullmanns udtalelser mod Stang i tinget: „Tænke sig til slige ord i Norges nationalforsamling!" Han ser udfordrende paa de tre venstremænd; men de smiler lunt og siger ham ikke imod idag.

I en anden klynge gaar det lige saa fredelig til. Venstremændene høres af lutter velvilje næsten yngre-konservative ud, og en ivrig høire-88

mand har faat et betænkeligt skjær af radikalisme over sine meninger.

Yi klyper os i armen og tror, vi er flyttet over til en anden klode — nei, det er gamlemor, som er flyttet. Men idet hun drog, efterlod hun noget, og det var den fredens aand, hun elsked saa høit i livet. Derfor gaar samtalen lun og fredelig, selv over de brandfarlige steder.

Konerne sidder om kaffebordet og blir i en fart enige baade om farven paa værkenet sit og om, hvad slags vævske de skal bruge, mens liøire-mændene rusler gemytlig op og ned af gulvet og danner et nyt moderat parti.

Koseligt og fredeligt er der i liver en krog. For idag hviler gamlemors aand over huset.Kra toygfd til toygfd.

(1892.)

„Hvor sødt et digt i smil de

engle tegne, Udslettet fluks med skyggen af en drøm!"

(Wergeland: „Barnets aasyn.")

Hun kom træt og tung. strævencle opigjennem de lange bakker.

Det var da ogsaa nogen endeløse bakker; hvor bar de lien'? Det saa ud til, de rak lige op

til himlen. Til himlen---aa nei, did bar

det nok ikke med li e n d e, og ikke med barnet heller, for det var jo ikke døbt endda, og da vilde ikke Gud ha det, havde man sagt hende. Det var jo alt halvaarsgammelt nu og skulde været døbt for længe siden; men aldrig havde hun havt mod til at gaa ind til nogen præst alene med dette faderløse barn.

Faderen, ja hvor var han? Det var jo det, hun ikke vidste; derfor gik hun og ledte efter ham fra bygd til bygd. Han havde reist fra hende, før barnet blev født, — sagt, lian reiste90

did og did, saa kunde hun komme efter siden. Men da hun kom, var lian reist. Han havde nævnt stedet; men naar hun saa kom, var han atter reist med en ny besked til den stakkars veifarende med barnet paa ryggen.

Mon hun aldrig skulde finde ham? Da maatte jo barnet døbes jo før jo heller. Kanske hun kom til en kirke og præstegaard nu snart. Heroppe mellem disse vilde fjeldene, saa afsides og langt borte, her var netop en krog for hende at gjemme sig hort i. Og her kunde vel ikke kirken og præstegaarden være saa gilde, at de skræmte hende, som dernede i de store bygder, hvor hun nølende og uvis havde staat udenfor de festlige, lyse gaarde, som de havde sagt hende var præstegaardene. Pyntede, glade mennesker sad paa verandaen og spøgte og lo i den lyse sommerkvæld; lysklædte, muntre barn lekte i havens gruslagte ganger mellem blomster og bær;

præsten stod der .ogsaa---nei, modet sank

hver gang. Det var bare at gaa videre, træt og tung, med det udøbte barn paa ryggen, med de mørke tanker, fulde af anklage og tvil, jaget af den livsglade latter fra præstegaardens veranda.

Hun stræved videre opover bakken. Nu var hun oppe. Midt imod et fjeld, bråt som en væg, mørkt som natten, og mellem hende og det et gabende dyb med en brusende elv.

Det gøs i hende.

Hun havde hørt saa ofte om slige ulykkelige mødre som hun. som dræbte barnet sit i fortvilelsen — men nei, det kunde nok ikke være saa rigtig fat med de mødrene, naar de kunde dræbe sit eget barn og saa selv leve videre. Det kunde hun aldrig gjøre; men kunde de faa dø sammen, saa, med armene tæt omslynget i døden — — — hun saa ned i dybet.

End om hun hopped nedi, nu — straks -saa slåp hun gaa længer og lede efter ham, som hun vel aldrig fandt. Og om hun fandt liam. hvad saa? Hun var blit saa gammel og styg, saa mager og bleg, ingenting igjen uden de brune øinene, som han havde sagt var saa vakre. Stakkar, hun vidste ikke, at ikke engang de var vakre længer. Blikket havde mistet det lyse, tillidsfulde; øinene hare brændte og ståk saa uhyggelig, hvad kunde det saa hjælpe, at de var brune!

Slig som tankerne gik; nys havde hun tænkt paa at hoppe i elven baade med sig selv og barnet, og nu tænkte hun paa de brune øinene sine! Herregud, om hun kunde faa ro for alleslags tanker!

Et stykke fra veien nede i bakken laa en underlig, tjærebredd bygning. Kunde det være kirken? saa liden og styg? Var det en kirke.92

saa kunde den kanske passe til hendes barne-daab.

„Taterkjærringa" havde de raabt efter hende. Hun saa vel slig ud med det næsten sodfarvede haar og de mørke øine og med barnet i tille-bylten — — skjønt hun syntes nu. hun maatte være for stor og staut til at ligne en taterkjærring, saa smaa' og lurvede som de bestandig var!

Gid præstegaarden var ligesaa styg som kirken, tænkte hun. Det var den dog ikke; den var lys og venlig, men ligned ikke andre præstegaarde, som hun havde set, inde i velstelte haver. Denne laa saa lys og enkel opimod fjeldet. ikke et træ til at skjærme den mod blæsten.

Hun vaaget! sig ind i kjøkkenet, hvor en ung præstekone kom ud med et barn paa armen.

Den stakkars veifarende kunde ingenting sige. • Hun bare saa og saa paa præstefruen, saa paa det velstelte barn med runde kinder, saa paa de blanke kopper og kar i kjøkkenet, paa overflod af mad, som kogte i store gryder — hele et hjems velvære og tryghed laa for hende i et blankt billede. Og med skjærende klarhed gik det op for hende, at slig var det at være mor paa den maaden, og slig — hun saa paa sin fattige bylt i fanget —- at være mor som hun: Ingen mand, intet hjem, ingen blanke kopper og kar, bare et barn i filler.FRA BYGD TIL BYGD.

fli

Hun bøied sig ned og graat, for det skar saa. i øinene alt dette blanke.

Men mødre forstaar hverandre; bedre end andre mennesker, selv 0111 den ene er lykkelig og den anden ulykkelig. Ogsaa den lykkelige mor havde følt den himmelvide forskjel, den gabende kløft mellem denne kvindes liv og hendes eget, følt den slig, at der kom noget i hendes blik, som gav den anden mod. Og før den ulykkelige mor rigtig vidste hvorledes, havde hun faat fortalt alt, om barnet, som skulde døbes, om faderen, som hun aldrig fandt, — hele sorgen og skammen og fattigdommen.

Men nu skulde da den sorgen, at barnet var udøbt, slukkes.

Imorgen var det søndag, og præsten loved at døbe det. Saa var det faddere. Hun eied jo ikke en bekjendt, endsige en ven, saa langt hjemmefra. Saa vilde taarerne komme igjen; men da var det, præstefruen loved hende at bære barnet, og præsten, klokkeren og hans kone vilde være de andre faddere.

Det var, som hun ikke rigtig kunde tro det — saa fine faddere til hendes barn!

Men klokkerkonen tog den lille pige, klædte alle tillerne af hende, vasked hende ren og pyn-ted hende fra top til taa med sine egne barns klæder, saa hun blev saa ren og fin, saa vakker94

og lys, at moderen neppe kjendte hende igjen. Og hun smilte, for første gang paa lange tider — moderstolthedens lyse smil. Med det krøb hun sammen nederst nede i kirken; ingen skulde se hverken hendes usle klæder, eller modersmilet, som hun jo i grunden ikke havde lov til at smile!

Men' lille Anna — saa havde hun kaldt hende efter sin egen mor — laa som en liden prinsesse paa præstefruens arm og blev badet i daabens hellige vand. Og præsten læste de vakre ord om de smaa børn, som hører Guds rige til. Salmesangen lød om hende i den lille kirke, som var lys og venlig indi, med malte røde blommer strød udover de hvide vægger, og med det rene hvide kors paa den himmelblaa bund over alteret.

At hun skulde faa opleve slig en høitidsstund mere! Og lille Anna, som laa og lo og lekte med det blaa silkebaand, som gudmor havde om halsen!

Der sad hun og saa og hørte, og lidt efter lidt blev det, som hun drømte saa underlig en drøm: At hun og barnet havde sluttet den lange vandring i støv eller sne paa landeveien, at cie havde naaet frem til himmeriges rige, at den bratte bakken, hun igaar havde undret paa om rak' helt til himmels, virkelig havde ført dem did, at de havde faat slippe ind alligevel, for nu varFRA BYGD TTL BYGD.

jo barnet døbt, at englene sang saa himmelrene sange om dem, at liden Anna selv var blit en Guds engel, at jomfru Maria havde taget hende paa sine moderlige arme — - — — — — -— —

Men da den varme gode middagsmaden var spist i præstegaarden, og hun havde faat det pene

barnetøi med, saa var det ogsaa slut---ud

paa vidden igjen!Paa skoleeksamen,

„Ell barnesjæl er klar og lind som tjern i sommersolens skin."

(Ibsen: „Brand.")

Midt i vilde skogen, hvor det ikke er langt op til fjeldbandet, men stupende bråt ned til elven, som gaar vaargul og strid ned i dalrenden, ligger skolehuset. Rigtignok gaar der en vei lige forhi; men en yei, som sjelden nogen færdes paa, forhøier bare ensomheden, og du synes ligefuldt, du er i øde skogen, med fjeld over dig og fjeld midt imod. Og her, paa den moseklædte bund, mellem enerbusker og tause skjæggede graner har civilisationen ranet sig en liden flek fra skogens lynrappe, menneskesky dyr Her, hvor orren og tiuren nylig i uforstyrret ro lekte sin hemmelige vaarlek, hvor tykke meiser, vimsede snespurv og skvaldrende trost skravled lystig i munden paa hverandre, uden nogen slags disciplin og orden, — her overdøves de nu af klare barnestemmer, som synger om Jesus. Og her, hvor før bare saas de retlinjede spor efter rævens forsigtige lusken,97 PAA SKOLEEKSAMEN.

de regelmæssige trekantede efter harens kaade sprang og de barnslig sprikende efter ekornets alfelette hop, eller hvor en tydelig kunde se, at rypen havde gjemt sig i den løse sne og broderet smaa kniplingsagtige veie omkring, og hvor en ræd liden mus havde draget en forsigtig stribe fra træ til træ, —- her yrer det nu af spor efter barn. Her staar de i den løse sne, smaa nye sko, eller gamle skjæve, laant af far eller mor; paa kryds og paa tvers staar de i nord og i syd og peger hid og did, uden maal og med, — fortæller bare om sidsten og om gjemsel bag busk og bag træ, mens alle skogens to- og firbente dyr forarget ser paa slige planløse spark, som hverken gjælder mad eller elskov, og gjemmer sig dybt inde i den tause, mørke skog.

Idag skal det være eksamen for smaaskolen, og paa den næsten ufremkommelige landevei kommer skolebarn traskende. Det er først i mai, saa det skulde ligesom være vaar; men Vorherre' stelte til en besværlig vaaraan iaar, slig en vældig snø-dætt, som der kom just i den tiden, det skulde til at bli bart. Men han vil nok vise, lian kan gjøre vaar alligevel i rette tid, for nu gaar det i stormskridt altsammen. For ikke mange dagene siden var det aldeles snø-helt, og nu bryder alt bækkene sig vei gjennem sneen,

dæmmer op til hele tjern midt i veien, saa skole-

barna stanser og glemmer at børe sig selv i katekismen, mens de absolut maa kare nogen smaa render her og der, saa vandet faar vei. Og hei — der fosser det afsted med skvulp og med skval, mens ungerne hujer af fryd, saa den klare, vaarblaa luft dirrer af raab og latter, og spruten staar ret tilveirs og sender en regn udover den buksen, han Jon skrædder netop syede nyt „buks-træk" paa til eksamen, eller udover det „modig" fine forklæde hendes Anne, som er sømmet paa samme jæla som præst-bonas. Og paa den stille landeveien, hvor en ellers kan høre sin egen pust og hver liden mus, som pusler bag en busk, her staar de nu paa hver sin side af veien og hujer af al magt for at overdøve bækken, som gaar imellem dem.

„Jøss, klokka er vist snart halgon ni!"

Det var en liden gløg en, som kom til sans og samling. Og som paa kommando hiver de allesammen stokkene og staurene, de har brugt til at kare i snedammen med, og sætter afsted, saa nisteskræppen dingler paa ryggen.

Men inde i skolestuen er det saa fint og skuret, og gulvet er festlig strød med ener. Ved pulterne sidder de smaa i række og rad med søndags-ansigter og foldede hænder, gutterne til høire, jenterne til venstre. Paa bænkene rundt om væggene sidder nogen kjærringer med bunding ogPAA SKOLEEKSAMEN.

et par mænd. Oppe ved et lidet bord for sig sidder præsten med bøger og protokoller i ærefrygtindgydende stive bind foran sig, mens præstefruen sidder lidt længer borte med et utrulig fint haandarbejde, som jenterne gløtter nysgjerrig bort til. Men oppe paa katedret staar en ung vakker lærerinde med haaret opsat i en liden nydelig top, mens nogen lokker, som var for smaa til at være med i toppen, kruser sig viltert om en klar og ungdomsglad pande. Hun eksaminerer i religion, og svarene falder rappe og flinke.

Der staar de alle disse glade barn og forklarer med freidig røst og lyseblaat blik kristendommens dybsindige sandheder. Skabelsen, gjen-løsningen og helliggjørelsen, ja selv nadverens løndomsfyldte ord glider som fod i hose gjennem deres lille klare sjæl, som endnu ingen tvilens dæmon har herjet. Og over de gamles ansigter, bøiet over bundingen, gaar bevægelsen, snart som et smil, snart som et dirrende smertensdrag, mens læberne hvisker ordene med. Endnu mindes de nok: „Det er —", og naar de smaa stanser og glemmer, høres i stilheden den sagte hvisken over de smale, sammenknebne læber.

De mindes — — men det er saa længe siden, de stod der selv og tyktes, det alt var som fod i hose. Hvor blev det af det alt i Uvet ? Hvorfor

blev det borte paa veien? Var clet, fordi de ikke var sande disse gamle, trøstefulde ord, eller var det, fordi de selv slåp taget? Og der presses et suk frem over den tæt sammenknebne mund, som aldrig er vant hverken til at klage eller juble, og som saa sjelden har tid til at nævne de høitidsstenite tanker dybt dernede paa sjælens bund.

„Hvad hændte paa pintsedagen, da, barn?" spør lærerinden.

„Jesus stod op fra de døde," mener en liden en.

„Saa?" Det lyder lidt bebreidende.

„Nei, det var Kristi himmelfartsdag, det," retter en liden freidig fyr.

En kjærring med svart kjole og kvit bunding puffer ham forarget i ryggen: „Svara slikt!" hvisker hun.

„Ved dere ikke, paa hvilken dag Jesus stod op fra de døde?" spør lærerinden.

De smaa er pludselig blit betaget af usikkerhed og tør ikke foreslaa flere festdage.

„Paaskedag, ved jeg!"

Stemmen lyder lidt skarp, og der kom nogen rynker i den klare pande, mens hun utaalmodig stryger en liden næsvis lok bort.

Pintsedagens under er klaret, og nu holder

de paa med den første artikel. Ue greier utrolig kjækt alle Gud faders egenskaber.

„Hvad vil det si, at han er evig?"

„At han har vøri hele tia," svarer en gut i splinterny diplom atfrak af sort vadmel. Han stikker næsten akademisk af mod de andre gutter, som nærmest ligner smaa gemytlige lægprædikanter i graa-vadmel.

„Men han skal vel dø engang?" eksamineres der videre.

„Nei, han skal leve hele tia, au," svarer den flinkeste af jenterne.

„Hele tia," hærmer en stor jente smilende efter. Stakkar, hun har lite til hjerne, men desto mere til krop. Hun ser næsten ud som i konfirmationsalderen, og det store hode med kortklippet haar kunde j^asse paa en røsslig kar. Hun sidder hele tiden i én henrykkelse, i den lyksaligste uvidenhed om sin egen dumhed, og hver gang hun har plapret et svar efter, ser hun sig glædedrukken om i kredsen.

„Skal vi heller aldrig dø?" spør lærerinden.

„Jo da!" svares der ubekymret i kor, som om døden ogsaa var en lek, et lidet muntert hop over en vaarbæk, og lige saa let at forstaa som, at Gud aldrig skal dø.

„Ja, dere ved,'vi maa alle .dø engang," siger lærerinden alvorlig.

„Ja," hvi'skes der igjen i kor; men denne gang gaar der ligesom en liden skygge over de sorgløse barneansigter, som en fjern anelse om dødens gru.

De gamle bøier igjen de trætte boder, og et suk høres i stilheden.

„Hvor kommer vi saa hen, da?"

„I jora," svarer en jente uforfærdet; det har hun da set saa mangen en gang, at de døde „farer til jora".

„Ja, legemet; men sjælen da?"

Og nu løftes de lyse barnestemmer igjen til et stort samstemmigt kor:

„Til Gud i himlen, vel!"

„Javist," siger lærerinden. Der farer nok noget igjennem hende om, at hun vist ogsaa burde nævne den anden mulighed, men — helvede og slige klare barneøine — hun gaar hurtig videre.

Senere paa formiddagen har de historie, geografi og naturfag over ett, og nu faar de lov til at fortælle og svare i kor hele tiden, for at det skal gaa lidt raskere. Somoftest forstaaes intet uden et samstemmigt hyl, bare af og til, paa de vanskeligere punkter, faar en eller anden begavet enkeltmand ordet. Snart er det en af „lægprædikanterne," som i gemytlige landsmaals-ord lar sin

visdom skinne; snart den lille „akademiker" i diplomatfrakken, som forsøger at gjøre vold paa sin landsmaals-timge for at udtale de rare fremmede navne; snart en flok lyshodede jenter, som i gløg samstemmighed kan alt paa en prik.

Tilhørerne sidder her forholdsvis udenfor; de mangler forudsætningerne for at kunne følge med. En og anden kjærring synes nok, alt dette høres gildt ud; men en af mændene med selvgodt norsk bondeblod i sine aarer ryster paa hodet, mens han tænker: „I min ungdom lærte vi bare for-klaringa, vi; og det vart da folk af os, au. Men hvad dem skal med alle disse landskapa, er ikke godt aa veta!" Han ser foragtelig bort paa landkortene, spytter og snur sig.

Nu kommer turen til det menneskelige legeme. Der kan de følge lidt bedre med, for at en har lunger, hjerte, nyre og lever, ved da de ogsaa; i slagtningen er de blit var noget af hvert sligt. Men slig som de gransker baade i tjuk-tarmer og tyndtarmer og spytkj ertier og al den styghed, som til er! Huf, det kunde rigtig grøsse i en! Og slige fæle „roser", som der hænger paa væggen, baade af skranglete benrangler og af tarmer og alt stygt indvortes stel. Nei, da var det i grunden morosammere at høre paa historie, f. eks. om han Gunnar paa Lidarende, som

„hadde slig en vond kjærring" — vonde kjærringer havde nok d e ogsaa raakt paa i verden!

Men nu har de smaa snart udtømt al sin viden, og nu er det bare sangen igjen. Med et hop er de ude af pulten og stiller sig op i ring, haand i haand.

Og saa synger de, slig som bare barn kan synge, om fugl og om fisk, om bjønn og om ræv, om lek og om moro, om arbeide og om søvn, om liv og om død, om engler og om al himlens, himlens fryd — alt vælder ud fra friske barnebryst i en eneste lys strøm. Og far og mor løfter paa hodet, mens gamle minder river dem ud af hverdagslivets slid, og de bæres af barnesangen op mod den vaarblaa, tindrende himmel, hvor Gud sidder og siger sit almægtige „bliv!" til vaaren. End lystrer de ham baade paa fjeld og i skog, end har han magt til at løsne de vældige snefonner og en liden klar takkens taare fra gamle, tørre hjerter.

Og de knokede, stive hænder folder sig til bøn sammen med alle disse myge barnehænder, som har saa let baade for at bede og takke. Sammen med alle disse tillidsfulde barneøine, som kan baade graate og le, som kan alt det, de gamle ikke kan, hæver de blikket høit over livets jammer og over jordens slid.

De sidste toner dør hen. Nu er det hele slut, og skolestuen ligger der saa stille igjen, en liden signet Hek midt i øde, vilde skogen.